

**UCHWAŁA NR XVII/112/2017
RADY GMINY W BROKU**

z dnia 9 lutego 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Rewitalizacji na terenie miasta Brok”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 446 z późn. zm.) - uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program Rewitalizacji na terenie miasta Brok" w brzmieniu określonym w załączniku nr 1 do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Brok.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy

Sylwester Runo

Program Rewitalizacji na terenie miasta Brok 2023 z perspektywą do 2030

Niniejszy projekt dokumentu rozpoczyna realizację uchwały nr XII/83/2016. Rady Gminy w Broku z dnia 30.05. 2016 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Programu Rewitalizacji.

Projekt jest podstawą konsultacji społecznych oraz opiniowania przez uprawnione podmioty wymienione w ustawie. Po rozpatrzeniu uwag i wniosków złożonych podczas konsultacji i opiniowania zostanie sporządzony ostateczny projekt Programu Rewitalizacji Brok 2023, który zostanie przedłożony Radzie Gminy w Broku z wnioskiem o jego uchwalenie.

Autorzy opracowania:

Pracownia Zrównoważonego Rozwoju

Wojciech Kłosowski

Paweł Kołacz

Dorota Michalska

Joanna Suchomska

Krzysztof Ślebioda

Piotr Wielgus

Brok, grudzień 2016 r.

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	6
1.1 Struktura Programu Rewitalizacji.....	6
1.3. Powiązania PR z dokumentami strategicznymi Gminy Broku.....	7
1.3.1 Usytuowanie PR w systemie planowania strategicznego Broku.....	7
1.3.2 Spójność z Planem Odnowy Miejscowości.....	7
1.3.3. Powiązania PR z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Broku.....	7
1.3.4. Powiązania PR z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Broku.....	8
1.3.6. Powiązania PR ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.....	9
1.3.6. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	9
1.3.8. Zgodność z zasadami wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego.....	10
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	11
2.1. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	11
2.1.1. Cel diagnozy.....	11
2.1.2. Struktura diagnozy.....	11
2.1.3. Przyjęta metodyka diagnozy.....	12
2.1.4. Ocena bezwzględnej skali zjawisk – zewnętrzne tło odniesienia.....	15
2.1.5 Definicje podstawowych pojęć.....	17
2.1.6 Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych.....	19
2.1.7. Współwystępowanie negatywnych zjawisk innych, niż społeczne.....	35
2.1.8 Negatywne zjawiska gospodarcze.....	36
2.1.9. Negatywne zjawiska środowiskowe.....	43
2.1.10 Negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne.....	44
2.1.11 Negatywne zjawiska techniczne.....	47
2.2. Wyznaczenie obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji.....	49
2.2.1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego.....	49
2.2.2. Wyznaczanie granic obszaru rewitalizacji.....	50
2.3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji: zjawisk negatywnych i lokalnych potencjałów.....	51
2.3.1 Aspekt społeczny.....	51
2.3.2 Aspekt przestrzenno - funkcjonalny.....	54
2.3.3. Aspekt gospodarczy.....	56

2.3.4. Aspekt techniczny.....	56
2.3.5. Podsumowanie. Potencjał gminy i pożądane kierunki zmian.....	57
2.3.6. Kierunki zmian.....	61
2.3.7. Skrót analizy głównych problemów z obszaru rewitalizacji i ich przyczyn.....	63
3. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA.....	64
3.1. Wizja i cele rewitalizacji.....	64
3.1.1. Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	64
3.1.2. Struktura celów rewitalizacji.....	65
3.1.3. cele rewitalizacji i opis głównych przedsięwzięć.....	66
3.1.4. Opis uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	76
3.2. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji i opis struktury zarządzania realizacją programu rewitalizacji.....	77
3.3. System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.....	77
3.4. Mechanizmy integrowania działań.....	79
3.6. Harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Brok.....	83
3.7. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji.....	85
3.8. Indykatywne ramy finansowe.....	91

Preambuła

Niniejszy Program Rewitalizacji dla Miasta Brok jest strategicznym programem rozwojowym gminy na najbliższe 7 lat z perspektywą na lata kolejne, wypracowanym i przyjętym przez samorząd gminy. Jak wskazuje Krajowa Polityka Miejska:

„(...) problem degradacji dotyczy istotnej części terenów zurbanizowanych w polskich miastach, a miasta z enklawami biedy i wykluczenia, o substandardowych warunkach życia, nie mają szans, by być konkurencyjnymi i dynamicznymi. Ich potencjał rozwojowy pozostaje niewykorzystany. Czynnikiem degradacji są najczęściej negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze skutkujące segregacją społeczną i dziedziczeniem biedy, oraz niekorzystne zmiany infrastrukturalno-przestrzenne (dekapitalizacja tkanki miejskiej, ułomna struktura urbanistyczna), występujące najczęściej w historycznych śródmieściach.”

Wszystkie opisane w Krajowej Polityce Miejskiej problemy dotyczą także Broku, w szczególności miejskiej części gminy: koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, ułomna struktura urbanistyczna i degradacja techniczna infrastruktury miejskiej obniżają szanse rozwojowe Broku, osłabiają jego konkurencyjność.

Zadaniem gminy Brok – jej mieszkańców i władz – jest odbudowanie spójności społecznej w tych częściach miasta, w których została ona naruszona, dostarczenie bodźców rozwojowych lokalnej gospodarce, poprawa ładu funkcjonalno-przestrzennego i poprawa jakości życia mieszkańców. Wszystkie te zadania zostały ujęte w sposób spójny i komplementarny w niniejszym Programie Rewitalizacji – spójny plan działań na najbliższe 7 lat, służący nadaniu zdegradowanej części miasta nowej dynamiki rozwojowej.

1. WPROWADZENIE

1.1 STRUKTURA PROGRAMU REWITALIZACJI

Niniejszy Program Rewitalizacji (zwany dalej PR) jest *programem rewitalizacji* w rozumieniu Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z 2 sierpnia 2016 i obejmuje swym zakresem całość zamierzeń rewitalizacyjnych w Broku na lata 2017-2023 z perspektywą oddziaływań do 2030 roku.

Wytyczne wskazują wymagany zakres zawartości program rewitalizacji. Program taki zawiera w szczególności:

1. opis powiązań PR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy;
2. diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych
3. szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji: zjawisk negatywnych i lokalnych potencjałów;
4. zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji, tj. określenie, w oparciu o inne dokumenty strategiczne gminy lub diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, terytorium/terytoriów najbardziej wymagających wsparcia;
5. mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy oraz na obszarze objętym programem rewitalizacji,
6. opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji,
7. cele rewitalizacji oraz opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym:
8. listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi każdorazowo: nazwę i podmiot realizujący, zakres zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny;
9. charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową;
10. szacunkowe ramy finansowe PR wraz z oszacowaniem środków publicznych i prywatnych;
11. system realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji i opis struktury zarządzania realizacją programu rewitalizacji;
12. system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu;
13. mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

1.3. POWIĄZANIA PR Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY BROK

1.3.1 USYTUOWANIE PR W SYSTEMIE PLANOWANIA STRATEGICZNEGO BROKU

Ze względu na swój interdyscyplinarny charakter, PR nie jest jedną z polityk Gminy Brok, ale stanowi płaszczyznę integracji działań należących merytorycznie do różnych polityk branżowych miasta: społecznej, przestrzennej, inwestycyjnej, mieszkaniowej itd. W sensie realizacyjnym, PR jest wspólną ramą operacyjną służącą spójnemu zarządzaniu działaniami należącymi do różnych branż a prowadzonymi równolegle na obszarze rewitalizacji.

1.3.2 SPÓJNOŚĆ Z PLANEM ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

Niniejszy Program Rewitalizacji zachowuje spójność z założeniami dokumentu „Plan Odnowy Miejscowości Brok” na lata 2007 - 2013. Niniejszy Program Rewitalizacji pomaga osiągnąć wszystkie określone w POM cele i działania w wielu miejscach rozszerzając je lub wzmacniając. Dotyczy to w szczególności

- stworzenia warunków do rozwoju infrastruktury turystycznej i polepszenia bazy rekreacyjno-sportowej na rzecz rozwinięcia funkcji miejscowości w kierunku usługowej i drobnej przedsiębiorczości związanej z obsługą turystyki oraz pobudzenia działalności mieszkańców w kierunku usług okołoturystycznych
- zwiększenia zaangażowania ludności w sprawy miejscowości (wspólnego planowania, organizowania, motywowania oraz kontroli działań),
- wzmacniania funkcji kulturowej, spędzania czasu wolnego szczególnie dla młodzieży oraz wzmacniania tożsamości mieszkańców.

Cele opracowanego Programu Rewitalizacji są zgodne z następującymi celami Planu Odnowy Miejscowości Brok:

- zwiększenie aktywności mieszkańców oraz ich większe zaangażowanie w sprawy miejscowości,
- zagospodarowanie i upiększenie terenu miejscowości,
- poprawa warunków życia w miejscowości,
- stworzenie warunków do zatrzymania młodzieży w miejscowości,
- stworzenie szansy uzyskania środków finansowych w ramach funduszy strukturalnych UE.

1.3.3. POWIĄZANIA PR Z PLANEM GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMINY BROK

Niniejszy Program Rewitalizacji zachowuje spójność z założeniami dokumentu Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brok do roku 2020. Niniejszy Program Rewitalizacji pomaga osiągnąć wszystkie określone w PGN cele strategiczne. Warto jednak w tym miejscu zauważyć, że działania z zakresu gospodarki niskoemisyjnej nie zostały uznane w PR jako priorytetowe w obszarze działań rewitalizacyjnych. Zaproponowane w PR działania wpisują się jednak w cele strategiczne dokumentu.

Cele opracowanego Programu Rewitalizacji są zgodne z następującymi celami strategicznymi Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brok:

- przeprowadzenie inwentaryzacji emisji CO₂, w tym redukcja zużycia energii finalnej o 20%,
- ograniczenie emisji CO₂ o 20% do 2020 roku, w tym redukcja emisji gazów cieplarnianych o 20%,
- zwiększenie udziału OZE na obszarze Gminy Brok, w tym zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych o 15%

oraz z następującymi celami szczegółowymi PGN:

- poprawa jakości powietrza atmosferycznego dzięki redukcji emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych,
- podniesienie poziomu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w Gminie,
- redukcja zużycia energii finalnej,
- poprawa bezpieczeństwa dostaw nośników energii w Gminie wraz ze wzmocnieniem działań związanych z planowaniem energetycznym,
- rozbudowa systemu zarządzania energią i działań odnoszących się do ochrony środowiska,
- optymalizacja systemu produkcji i wykorzystania energii w Gminie,
- wzmocnienie pozytywnego wizerunku Gminy dbającej o efektywne wykorzystanie energii wraz z działaniami ukierunkowanymi na poprawę stanu środowiska naturalnego.

1.3.4. POWIĄZANIA PR Z PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BROK

Niniejszy Program Rewitalizacji zachowuje spójność z założeniami dokumentu Program Ochrony Środowiska dla Gminy Brok 2013 - 2016 z perspektywą do roku 2020. Zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie stanowią sprzeczności z wskazanymi w POŚ wytycznymi, w szczególności jeżeli chodzi o rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz zwiększenia zakresu działań w tym obszarze: "Umiejętne i dobrze zaplanowane wprowadzanie rozwiązań turystycznych nie zagrazi w nadmiernym stopniu środowisku przyrodniczemu, natomiast przyczyni się do rozwoju edukacji ekologicznej zarówno mieszkańców gminy jak i odwiedzających ją gości, a także przyspieszy i zróżnicuje rozwój gospodarczy regionu." (POŚ, Brok 2013, s.26)

Konieczne będzie jednak przy tym monitorowanie i poprawa jakości wód powierzchniowych, szczególnie tych wykorzystywanych do celów turystycznych i rekreacyjnych.

Założenia PR wspierają wytyczne POŚ związane z problemem niskiej emisji na terenie gminy.

Cele opracowanego Programu Rewitalizacji są zgodne z następującymi celami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Brok:

- Przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, w tym: zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery
- Rozbudowa i modernizacja sieci przesyłowych, w tym: rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej,
- Poprawa stanu przyrody, w tym: zaangażowanie społeczności lokalnej
- Ochrona powietrza atmosferycznego, w tym: aktywne ograniczanie niskiej emisji
- Zrównoważony rozwój turystyki, w tym: reklama gminy, ograniczenie wpływu turystyki na środowisko
- Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie.

1.3.6. POWIĄZANIA PR ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I MIEJSCOWYM PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Gmina Brok posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte uchwałą Nr XIII/82/2004 Rady Gminy Brok z dnia 20 kwietnia 2004 r.

Niniejszy Program Rewitalizacji jest zasadniczo zgodny z obowiązującym studium.

Teren nad rzeką (poniżej Promenady) oznaczony jest jako strefa funkcji turystycznych. PR przewiduje utrzymanie tych funkcji dla tego obszaru.

Przedsięwzięcie planowane na niezagospodarowanym terenie wzdłuż drogi wojewódzkiej 694 przy ulicy Dąbrowskiego zakłada wprowadzenie funkcji usługowej dla tego obszaru (przeniesienie miejskiego targowiska). W obowiązującym studium obszar jest definiowany jako strefa mieszkaniowo-usługowa śródmieścia Broku.

Program Rewitalizacji zakłada zmianę funkcji dla terenu obecnego targowiska zlokalizowanego przy ulicy Słonecznej. W obowiązującym SUIKZP teren jest strefą mieszkaniową usługową śródmieścia Broku. Należy zmienić oznaczenia terenu na zieleń urządzoną z usługami.

Gmina Brok proceduje zmianę obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Brok posiada obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego tylko dla części obszaru gminy. Dla obszaru wyznaczonego jako obszaru rewitalizacji brak obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego.

1.3.6. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI

REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJĘTYM PROGRAMEM REWITALIZACJI.

PR jest zgodny z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju pt. "Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020". Wytyczne Ministra Rozwoju określają zasady wsparcia projektów rewitalizacyjnych w ramach RPO i KPO. Zapisy niniejszych wytycznych określają również obligatoryjne cechy i elementy programów rewitalizacji, na podstawie których samorządy miast będą ubiegać się o wsparcie projektów rewitalizacyjnych.

Program Rewitalizacji dla Broku jest zgodny z następującymi zasadami, określonymi w wytycznych:

- Kompleksowość programu rewitalizacji
  - Program rewitalizacji ujmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych publicznych lub prywatnych) tak, aby nie pomijać aspektu społecznego, gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. W trakcie opracowywania i wdrażania programu rewitalizacji nie dopuszcza się możliwości planowania i realizacji tylko wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji.
  - Program rewitalizacji złożony jest z wielu różnorodnych projektów w formie konstrukcji warunkującej osiągnięcie kompleksowości interwencji. Projekty rewitalizacyjne są ze sobą wzajemnie powiązane.
- Koncentracja programu rewitalizacji
  - Koncentracja interwencji i potrzeba hierarchizacji potrzeb powodują, że programy rewitalizacji dotyczą terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących całość lub część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętych szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Działania rewitalizacyjne z definicji skierowane są na określony i zidentyfikowany dzięki diagnozie obszar rewitalizacji, przy założeniu zastosowania adekwatnych narzędzi oraz możliwości finansowania rewitalizacji.
  - Co do zasady projekty rewitalizacyjne realizowane są na obszarach rewitalizacji. Do objęcia wsparciem można jednak dopuszczać także projekty rewitalizacyjne zlokalizowane poza tym obszarem, jeśli służą one realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji. Zwłaszcza dotyczy to inicjatyw społecznych nakierowanych np. na aktywizację zawodową mieszkańców obszarów rewitalizacji, gdzie rozwiązania dedykowane ludności z obszaru rewitalizacji mogą być podejmowane poza obszarem rewitalizacji.

Jednocześnie wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych (a także szerzej: przedsięwzięć) m.in. w ramach RPO WM jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach.

W szczególności dotyczy to komplementarności: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

Program Rewitalizacji dla Broku jest komplementarny we wszystkich oczekiwanych wymiarach.

1.3.8. ZGODNOŚĆ Z ZASADAMI WDRAŻANIA REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

PR jest w pełni zgodny z Zasadami wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

2.1. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH

2.1.1. CEL DIAGNOZY

Zgodnie z Wytycznymi niniejsza diagnoza rozpoczyna proces przygotowania i uchwalenia Programu Rewitalizacji. Ustawa wprowadza obowiązkowy tryb uchwalania takiego programu, na który składają się następujące etapy:

1. Etap wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

Etap ten rozpoczyna się diagnozą przestrzennego rozkładu wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, ekologicznych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych, obejmującą terytorium całej gminy,

Na podstawie diagnozy rozkładu negatywnych zjawisk wyznacza się **obszar zdegradowany**, a następnie na jego części lub całości – **obszar rewitalizacji**, jako obszar szczególnego natężenia kryzysu. Wyznaczenie obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji następuje uchwałą Rady Gminy na wniosek Burmistrza, do którego załącznikiem jest diagnoza.

2. Etap sporządzenia – dla tak wyznaczonego obszaru rewitalizacji – Programu Rewitalizacji. Etap ten zaczyna się uchwałą Rady o przystąpieniu do sporządzania Programu Rewitalizacji, a kończy się uchwałą o jego przyjęciu.

3. Trzeci etap, to ewentualne przyjęcie uchwał będących aktami prawa miejscowego, które są następstwem przyjęcia programu: o wyznaczeniu Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o zmianie SUIKZP i/lub miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, o zmianie uchwał definiujących politykę mieszkaniową gminy itd.

Celem niniejszej diagnozy jest przeanalizowanie rozkładu przestrzennego wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk na terenie całej gminy i zidentyfikowanie obszaru zdegradowanego (obszaru koncentracji tych

zjawisk), a w jego ramach – ewentualnych obszarów szczególnej koncentracji zjawisk kryzysowych, gdzie powinien być wyznaczony obszar rewitalizacji.

2.1.2. STRUKTURA DIAGNOZY

Wytyczne wskazują minimalny zakres danych, który należy niezbędnie objąć diagnozą, a przez to *de facto* sugeruje minimalną strukturę diagnozy.

Zastosowana w tym dokumencie struktura obejmuje całą tę strukturę minimalną, a ponadto zawiera rozszerzenia, przede wszystkim część porównawczą z grupą miast podobnych, dla dokonania nie tylko oceny przestrzennego rozkładu poszczególnych negatywnych zjawisk, ale i ich bezwzględnego poziomu na tle innych porównywalnych miast.

Struktura diagnozy przedstawia się następująco:

1. Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w tym w szczególności:
  - a. bezrobocia,
  - b. ubóstwa,
  - c. przestępczości,
  - d. niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także
  - e. niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym,
2. Diagnoza współwystępowania przestrzennego pozostałych negatywnych zjawisk:
  - a. gospodarczych lub
  - b. środowiskowych lub
  - c. przestrzenno-funkcjonalnych lub
  - d. technicznych.

Tak więc diagnoza ma dwie główne części merytoryczne: część poświęconą diagnozie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, oraz część poświęconą diagnozie ewentualnego nakładania się na nie pozostałych negatywnych zjawisk. Taką też strukturę ma ten dokument.

2.1.3. PRZYJĘTA METODYKA DIAGNOZY

Wytyczne nie wskazują konkretnej metody diagnostycznej, wobec tego metody takie należało przyjąć na podstawie przesłanek ogólnych oraz doświadczeń wykonawcy diagnozy, kierując się kryterium zobiektywizowania wyników. W szczególności należało rozstrzygnąć kwestię delimitacji obszaru do analizy oraz warunków granicznych dla wytyczenia obszaru.

2.1.3.1. PRZYJĘTA METODA DELIMITACJI OBSZARU

Przyjęto, że podstawową metodą przestrzennej prezentacji danych w całej diagnozie będzie metoda kartogramu[3]. Metoda ta służy do ilościowego przedstawiania na mapie intensywności określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia. Zasadą tej metody jest przyjęcie jednolitego rozmieszczenia prezentowanego zjawiska na całym obszarze pola odniesienia. Główną funkcją kartogramu jest pokazanie przestrzennego rozmieszczenia intensywności danego zjawiska (w naszym przypadku – natężenia problemów społecznych, gospodarczych, ekologicznych, funkcjonalno-przestrzennych czy technicznych).

Powstaje jednak konieczność podzielenia na wstępie obszaru gminy Brok na owe pola odniesienia, a więc – dokonanie **delimitacji**[4] obszaru gminy na jednostki przestrzenne, w których będą prowadzone porównania. Pole odniesienia (jednostka statystyczna) jest kluczowym elementem kartogramu decydującym o samej możliwości jego opracowania, jaki i o jego czytelności.

W odniesieniu do analiz jako pola odniesienia najczęściej przyjmuje się jednostki pomocnicze gmin (dzielnice, osiedla, sołectwa), co jest związane z łatwością dostępu do danych statystycznych. Jednak zbieranie danych dla dużych jednostek urbanistycznych powoduje włączanie do obszaru zdegradowanego niewymagających wsparcia obszarów miasta, a pomija niewielkie fragmenty, małe osiedla czy pojedyncze kwartały, które rzeczywiście zapadły w stan kryzysu.

Dlatego stosowane są także małe geometryczne pola odniesienia (kwadraty, sześciokąt), mówimy wówczas o pracy *siatką analityczną*, a pojedyncze pole odniesienia nazywamy oczkiem siatki. Wykorzystanie pól geometrycznych wymaga pracochłonnego przypisania do każdego z nich konkretnych danych, za to pozwala na uzyskanie pełnej porównywalności przedstawionych na mapie obszarów.

Należało więc rozstrzygnąć, czy rozkład przestrzenny poszczególnych problemów w Broku będziemy w tej diagnozie analizować w podziale na jednostki administracyjne, czy użyjemy siatki geometrycznych pól odniesienia.

2.1.3.1.1 PODZIAŁ NA JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE – METODA ODRZUCONA

Brok posiada podział na jednostki administracyjne - 9 sołectw.

Metoda porównująca jako pola odniesienia jednostki urbanistyczne była rozważana jako ewentualnie możliwa do zastosowania w przypadku Broku, lecz została ostatecznie odrzucona, ze względu na mniejszą dokładność.

2.1.3.1.2 KARTOGRAM GEOMETRYCZNY – METODA ZASTOSOWANA

Zdecydowano się pracować metodą analizy przestrzennej siatką (*grid spatial analysis*) i obrazować dane kartogramami geometrycznymi o oczku sześciokątnym (siatka heksagonalna, „plaster miodu”). Wybrano ten typ siatki, ponieważ prezentacje na siatce heksagonalnej okazały się zdecydowanie łatwiejsze do intuicyjnego odczytywania. Do analizy i wizualizacji danych w przypadku Broku korzystaliśmy z pól sześciokątnych o szerokości 250 metrów długości boku.

2.1.3.2. PRZYJĘTA METODA WYZNACZANIA KONCENTRACJI NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH

Wytyczne nie definiują, jaki dokładnie stan rzeczy można uznać za koncentrację negatywnych zjawisk społecznych. Wobec tego w niniejszej diagnozie kierowano się ogólnymi wskazaniem nauk o polityce

społecznej, w szczególności inspirowano się metodyką brytyjskiego Wskaźnika Wielowymiarowej Deprywacji[6], ale także źródłami krajowymi[7].

Wynika z nich między innymi, że kluczowym elementem sieci problemów społecznych jest ubóstwo, a jedną z jego głównych przyczyn jest bezrobocie. Pozostałe negatywne zjawiska społeczne wymienione przez ustawę w art. 9. ust 1. mają mniej oczywiste usytuowanie w sieci współzależności problemów: przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, są zarówno skutkami wychowywania się i funkcjonowania w zdegradowanym obszarze, jak i przyczynami pogłębiania degradacji. Nie są jednak w żadnym ujęciu uważane za czynniki o pierwszorzędym znaczeniu sprawczym. Należało więc przypisać pięciu grupom negatywnych zjawisk społecznych **wagi liczbowe** obrazujące ich zróżnicowane znaczenie w tworzeniu koncentracji problemów.

Dodatkowo należało uwzględnić fakt, że w niektórych obszarach odniesienia (polach siatki) mogły wystąpić tylko niektóre z wymienionych zjawisk, jednak w natężeniu bardzo wysokim. Powstało więc pytanie, czy aby uznać dane pole odniesienia za część obszaru zdegradowanego, trzeba w nim zdiagnozować wysokie natężenie wszystkich wymienionych problemów, czy wystarczy np. wysokie natężenie tylko niektórych z nich. Należało więc rozstrzygnąć dwa zagadnienia:

- (1) jak skonstruować porównywalne miary poszczególnych zjawisk, zapewniające przynajmniej częściową ekwiwalentność, oraz
- (2) jaki zestaw zjawisk musi wystąpić, abyśmy w ogóle mogli mówić o ich koncentracji na danym obszarze.

Aby uwzględnić oba te aspekty do analizy zastosowano następujący wzór:

$$K_s = 0,44U + 0,44B + 0,12(P+E+W)$$

Gdzie:

K_s = Współczynnik Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych,

U = Zespolony Indeks Natężenia Ubóstwa,

B = Współczynnik natężenia bezrobocia długotrwałego,

P = Współczynnik natężenia przestępczości,

E = Współczynnik natężenia problemów edukacyjnych,

W = Indeks wycofania (braku uczestnictwa w życiu publicznym).

Natężenie analizowanych zjawisk, które prezentowane są w niniejszej diagnozie obrazuje intensywność koloru oczek siatki. Natężenie koloru odpowiada skali 1 - 5, gdzie jeden oznacza najniższe natężenie wskaźnika (analizowanego zjawiska), a 5 najwyższe.

2.1.3.3. PRZYJĘTA METODA WYZNACZANIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych wyznaczoną powyższą metodą nakładają się pozostałe negatywne zjawiska (gospodarcze, ekologiczne, funkcjonalno-przestrzenne i techniczne).

Negatywne zjawiska **gospodarcze** zostaną zdiagnozowane w szczególności w aspekcie:

- niskiego stopnia przedsiębiorczości, oraz
- słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw.

Negatywne zjawiska **środowiskowe** zostaną zdiagnozowane w szczególności w aspekcie:

- przekroczenia standardów jakości środowiska, oraz
- obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Negatywne zjawiska **przestrzenno-funkcjonalne** zostaną zdiagnozowane w aspekcie:

- niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub złego stanu technicznego tej infrastruktury,
- braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości,
- niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

Negatywne zjawiska **techniczne** zostaną zdiagnozowane w szczególności w aspekcie: degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym mieszkaniowych.

2.1.4. OCENA BEZWZGLĘDNEJ SKALI ZJAWISK – ZEWNĘTRZNE TŁO ODNIESIENIA

Poprzednio wymienione metody służą trafnemu odwzorowaniu przestrzennego rozkładu natężenia danego zjawiska na obszarze gminy. Jednak nie pozwalają one ocenić, czy w ogóle dane zjawisko w Broku ma natężenie przeciętne, wyższe czy może niższe w porównaniu z innymi podobnymi miastami. Może bowiem być tak, że jeśli dane zjawisko jest w Broku szczególnie nasilone, to nawet obszary z natężeniem względnie mniejszym w skali miasta są obiektywnie i tak obszarami problemowymi. I odwrotnie: jeśli zjawisko ogólnie w mieście ma bardzo umiarkowane natężenie, to nawet obszary jego największej (względnej) koncentracji nie są kryzysowe.

Aby odróżnić zjawiska faktycznie kryzysowe od typowych zjawisk zachodzących we wszystkich podobnych gminach, zdecydowano się porównać poszczególne zakresy danych dla Broku z analogicznymi zakresami danych dla **grupy porównawczej** (grupy tła) złożonej z miast o zbliżonej liczbie ludności i podobnej specyfice. Grupę skonstruowano następująco: wybrano wszystkie gminy miejsko-wiejskie w Polsce o liczbie ludności do 10 tys., których liczba mieszkańców w mieście nie przekraczała 4 tys. Gmin takich – licząc wraz z Brokiem – zidentyfikowano 19.

Kolejnym etapem wylaniania grupy porównawczej była analiza gmin i miast w zakresie występowania charakterystycznych cech dla Broku tj.: miasto położone niedaleko dużego ośrodka miejskiego, walory przyrodnicze, występowanie jakiejś formy ochrony przyrody, obecność turystów.

W grupie porównawczej znalazły się tylko obszary miast (bez obszarów wiejskich gmin), które spełniały wskazane wyżej kryteria.

TAB. 1. PORÓWNAWCZA GRUPA MIAST PODOBNYCH DO BROKU

Miasto	Województwo	liczba mieszkańców gminy	liczba mieszkańców miasta
Przedbórz	Łódzkie	7 361	3 697
Biezuń	Mazowieckie	5 208	1 890
Brok	Mazowieckie	2 924	1 984
Zakroczym	Mazowieckie	6 182	3 231
Zator	Małopolskie	9 329	3 700
Józefów	Lubelskie	6 931	2 506
Kazimierz Dolny	Lubelskie	6 902	2 599
Nałęczów	Lubelskie	9 140	3 892
Suraz	Podlaskie	2 033	1 009
Tykocin	Podlaskie	6 404	2 012
Goniadz	Podlaskie	5 071	1 892
Biały Bór	zachodniopomorskie	5 342	2 210
Drawno	zachodniopomorskie	5 222	2 340
Wleń	Dolnośląskie	4 404	1 829
Wąsosz	Dolnośląskie	7 397	2 774
Frombork	warmińsko-mazurskie	3 719	2 437
Młynary	warmińsko-mazurskie	4 528	1 817
Miłomłyn	warmińsko-mazurskie	5 073	2 444
Mikołajki	warmińsko-mazurskie	8 348	3 849

Źródło: BDL, 2014, opracowanie własne

Dla wstępnego zobrazowania miejsca Broku w grupie porównawczej oceniono potencjał ekonomiczny miast i ich ludności porównując dochody budżetu *per capita* w poszczególnych miastach grupy (w 2014 roku).

Potencjał Broku na tle grupy porównawczej jest niski - Brok zajmuje 3 miejsce wśród gmin, których wysokość dochodu *per capita* jest poniżej średniej dla grupy miast porównawczych.

TAB. 2. WYSOKOŚĆ DOCHODU GMINY NA JEDNEGO MIESZKAŃCA, BROK NA TLE GRUPY PORÓWNAWCZEJ
Opracowanie: PZR, na podstawie danych statystycznych GUS 2014

Miasto	Wysokość dochodu gminy na jednego mieszkańca
Biały Bór	4 655,39
Mikołajki	4 170,47
Młynary	4 158,92
Nałęczów	3 951,65
Goniadz	3 929,62
Suraz	3 672,68
Zakroczym	3 654,35
Miłomłyn	3 635,37
Zator	3 635,33
Józefów	3 604,41
Frombork	3 454,87
Biezuń	3 330,54
Brok	3 319,47
Drawno	3 285,25
Wleń	3 265,78

Wąsosz	3 250,96
Kazimierz Dolny	3 051,56
Tykocin	2 913,39
Średnia	3 588,27

Źródło: BDL 2014

W punkcie wyjścia diagnozy trzeba stwierdzić, że na tle grupy porównawczej miast i gmin podobnych Brok pod względem potencjału ekonomicznego wypada poniżej średniej.

2.1.5 DEFINICJE PODSTAWOWYCH POJĘĆ

W niniejszej diagnozie pojawiają się liczne terminy specjalistyczne wymagające zdefiniowania. W ramach procesu rewitalizacji w Broku przyjmuje się, że wymienione poniżej terminy będą używane w opisanym znaczeniu. Ponieważ część ze zdefiniowanych tu pojęć ma z kolei swoje definicje ustawowe (nie zawsze wygodne do celów planistycznych, zarządczych czy komunikacyjnych), ilekroć w samym tekście diagnozy, lub w wynikających z niej programach strategicznych i średnioterminowych używa się poniższych pojęć w ich znaczeniu ustawowym, będzie to za każdym razem wyraźnie zaznaczone. W braku takiego zaznaczenia rozumie się, że chodzi o znaczenie pojęć opisane poniżej.

■ BEZROBOCIE (faktyczne / rejestrowane)

Bezrobocie polega na tym, że osoba zdolna do pracy, aktywnie poszukująca jej i faktycznie gotowa do jej podjęcia nie znajduje zatrudnienia. Bezrobocie rejestrowane natomiast, to formalny stan wpisania kogoś do rejestru prowadzonego przez Powiatowy Urząd Pracy.

■ DELIMITACJA

Delimitacja to wyznaczenie na mapie granic jakichś obszarów, np. podział miasta na odpowiednie części (pola odniesienia) dla których będzie następnie prowadzona analiza danych w celu ustalenia przestrzennego rozkładu jakiegoś zjawiska.

■ DEPRYWACJA

Deprywacją nazywany stan wywołany brakiem (najczęściej długotrwałym) możliwości zaspokojenia istotnej potrzeby biologicznej, psychologicznej, ekonomicznej lub społecznej. Możemy np. mówić o deprywacji dochodów, pracy, mieszkania, pożywienia, zdrowia, bezpieczeństwa czy środowiska społecznego.

■ KAPITAŁ SPOŁECZNY

Kapitał społeczny to sieć istniejących w danej grupie społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności, tworząca warunki do faktycznego współdziałania jednostek we wspólnym interesie i rozwijania pomiędzy tymi jednostkami realnych kooperacji o różnych celach.

■ OBSZAR ZDEGRADOWANY

Obszar zdegradowany to wyznaczony uchwałą rady gminy obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu

publicznym i kulturalnym, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

■ OBSZAR REWITALIZACJI

Wyznaczony uchwałą rady gminy obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju gminy, przygotowywana lub prowadzona jest rewitalizacja.

■ REWITALIZACJA

Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Miejskiego Programu Rewitalizacji.

■ RÓWNOŚĆ SZANS

Równość to realna możliwość korzystania z posiadanych praw na równi z innymi, niezablokowana przez stereotypy społeczne, obyczaje, wpojone obawy itp. Równość szans dotyczy obiektywnych możliwości samorealizacji (np. dostępu do: wykształcenia, zatrudnienia, możliwości rozwijania talentów i bogacenia się) oraz szans subiektywnych (wyuczonych postaw i nawyków, utrwalonych przekonań, ukształtowanego społecznie poziomu wiary we własne siły itp.).

■ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA

W rozumieniu Rady Europy – spójność społeczna to zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkim swoim członkom, zminimalizowania różnic i uniknięcia polaryzacji. W praktyce istotą spójności społecznej jest budowanie takich relacji społecznych, aby naturalna różnorodność wzbogacająca społeczeństwo nie przeradzała się w bolesne podziały generujące nieufność i wrogość między grupami społecznymi a nawet w segregację społeczną.

■ UBÓSTWO

Ubóstwo to stan doznawania przez kogoś przynajmniej jednego z dwóch problemów[11]:

- głęboki niedostatek – jego dochody ekwiwalentne na członka rodziny są niższe niż 60% mediany takich dochodów w danym kraju (*kryterium dochodowe*),

- głęboka deprywacja materialna – brak środków na wydatki związane z realizacją podstawowych, uzasadnionych potrzeb: opłacenia bieżących rachunków za czynsz i energię, ogrzania domu, pokrycia niespodziewanych wydatków, zjedzenia przynajmniej raz na dwa dni posiłku z odpowiednią ilością białka, spędzenia tygodnia urlopu rocznie poza miejscem zamieszkania, posiadania podstawowych udogodnień technicznych standardowych dla danego społeczeństwa (*kryterium wydatkowe*).

■ WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Wykluczenie to doświadczany przez jednostkę lub grupę faktyczny brak możliwości lub znaczne utrudnienie pełnienia ról społecznych dostępnych dla innych, nawiązywania normalnych relacji społecznych, korzystania z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenia zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Wykluczona społecznie jest jednostka lub grupa, która w sensie formalnym należy do danego społeczeństwa i chce uczestniczyć w jego życiu czynnie, lecz nie może z powodów będących poza jej kontrolą.

2.1.6 KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH

Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych obejmuje w szczególności kwestie bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Jednak dla trafnej analizy tych zjawisk niezbędne jest opisanie ich tła demograficznego.

TŁO DEMOGRAFICZNE

Należy zakładać, że poszczególne zjawiska społeczne – zarówno negatywne, jak i pozytywne – zależą od profilu demograficznego ludności w danym obszarze ze względu na jej wiek[12]. W obszarach gdzie dominują osoby starsze, mogą się ujawniać inne problemy, niż w obszarach, gdzie większy jest udział w populacji dzieci i młodzieży: w tych pierwszych – problemy zdrowotne, problemy bezpieczeństwa, a także problemy osamotnienia i deprywacji potrzeby włączenia społecznego, zaś w tych drugich – problemy związane z poziomem oświaty, dostępem do usług opiekuńczych adresowanych do dzieci oraz ubóstwa skorelowanego statystycznie z wielodzietnością i samotnym rodzicielstwem. Z kolei zdecydowana dominacja osób w wieku produkcyjnym w danej części miasta może podnosić w tej części miasta znaczenie wskaźników bezrobocia.

W gminie Brok w lipcu 2016 roku zameldowanych na stałe było łącznie 2 792 mieszkańców, z czego na obszarze miasta 1 895. Sołectwa na terenie wiejskim zamieszkuje następująca liczba osób:

Bojany 78

Kaczkowo Nowe 221

Kaczkowo Stare 279

Laskowizna i Puzdrowizna 329

Podział mieszkańców według płci w gminie Brok jest zrównoważony, na koniec roku 2015 zanotowano niewielką nadwyżkę kobiet nad mężczyznami.

PODZIAŁ MIESZKAŃCÓW BROKU ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ

wiek/płeć	mężczyźni	kobiety
0 – 18	757	804
19-60 (65 dla mężczyzn)	640	582
łącznie	929	973

Źródło, BDL 2014

Podział mieszkańców ze względu na grupy wiekowe prezentuje się następująco:

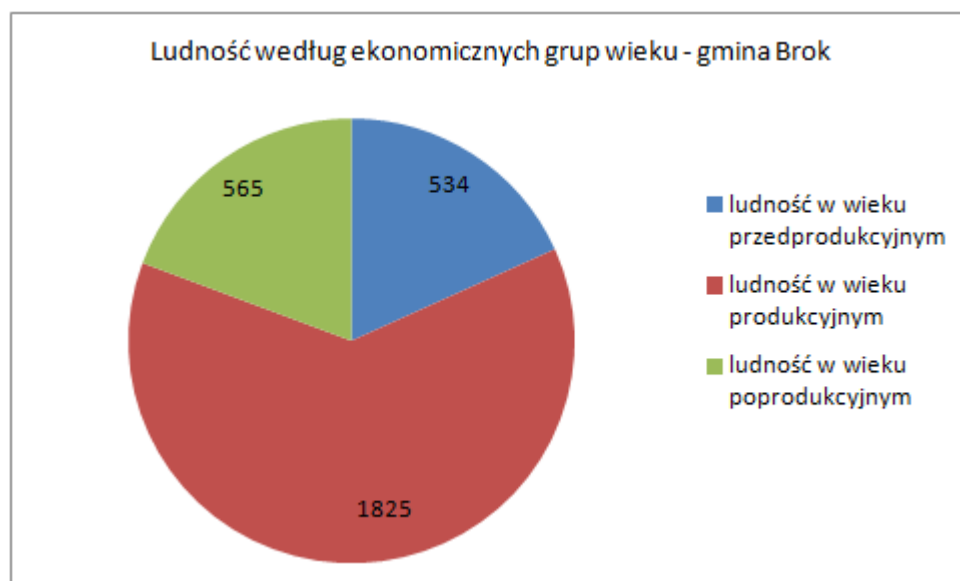
PODZIAŁ MIESZKAŃCÓW BROKU ZE WZGLĘDU NA WIEK

obszar/wiek	do 25 roku życia	26 - 39	40 - 60	powyżej 60 roku życia
Miasto	543	368	543	651
obszar wiejski	265	191	240	376
łącznie	808	626	783	1027

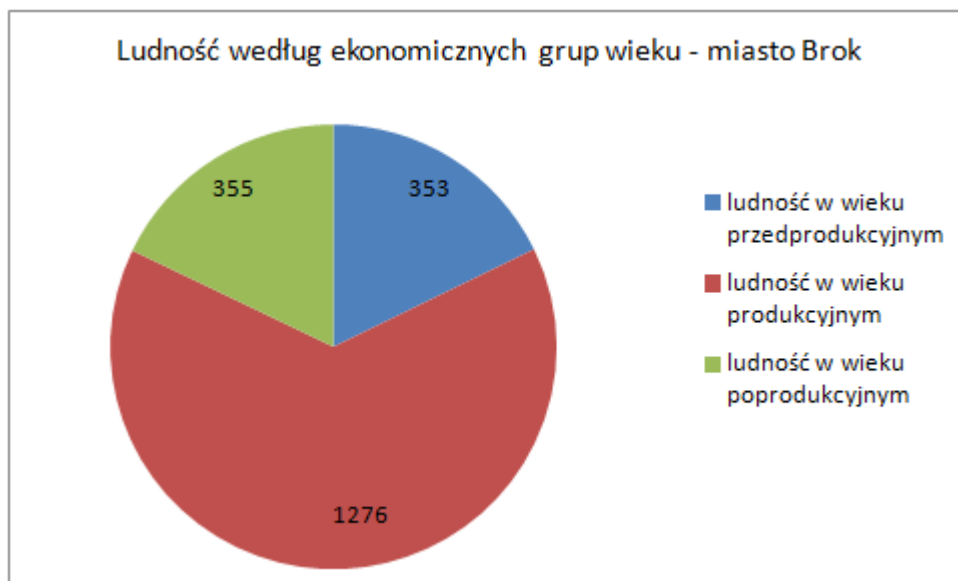
Źródło, BDL 2014

Proporcje ludności ze względu na ekonomiczne grupy mieszkańców w gminie i w mieście są prawie identyczne. Mieszkańcy w wieku produkcyjnym w gminie stanowią 62% ogółu mieszkańców, w mieście 64%.

WYKRES 1. LUDNOŚĆ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU - GMINA BROK

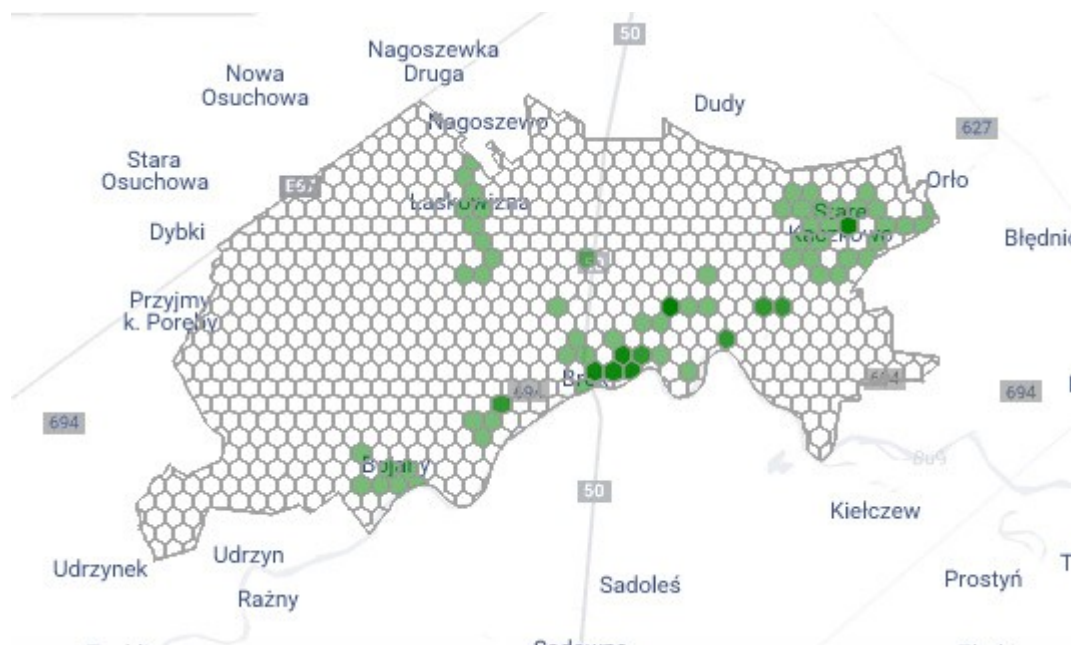

WYKRES 2. LUDNOŚĆ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU - MIASTO BROK

Opracowanie: PZR, Bank Danych Lokalnych 2014

Rozkład przestrzenny mieszkańców prezentuje poniższa mapa:

LICZBA MIESZKAŃCÓW GMINY BROK - ROZKŁAD PRZESTRZENNY, 2016, ŹRÓDŁO: DANE EWIDENCYJNE URZĄD
GMINY BROK

Brok jest w specyficznej sytuacji jeżeli chodzi o mieszkańców gminy, ponieważ wielu z nich to **tymczasowi mieszkańcy gminy - letnicy**, którzy jak mówią "przylatują i odlatują z bocianami".

Z szacunkowych wyliczeń Urzędu Gminy dokonanych na podstawie uiszczanych podatków wynika, że **działek letniskowych w gminie jest minimum 340** (Brok - 287, Bojany - 50, Kaczkowo St. - 1, Kaczkowo Nowe - 1, Laskowizna - 1).

Dla zobrazowania sytuacji demograficznej Broku warto porównać wysokość **wskaźnika obciążenia demograficznego**, czyli dane określające, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Brok znajduje się na szóstej pozycji od końca wśród miast z grupy porównawczej i jest ponad średnią dla grupy. Wskaźnik ten od kilku lat utrzymuje się na porównywalnie wysokim poziomie : z 59,3% w roku 2010 do 60,2% w roku 2014.

TABELA 3. LUDNOŚĆ W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM, BROK NA TLE GRUPY PORÓWNAWCZEJ (2014)

Miasto	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Wleń	50,1
Drawno	50,6
Tykocin	50,9
Frombork	51,1
Zakroczym	53,1
Mikołajki	54,8
Miłomłyn	55,3
Zator	55,7
Biały Bór	55,8
Józefów	56,3
Młynary	57,2
Wąsosz	59,1
Brok	60,2
Biezuń	60,9
Goniądz	61,6
Kazimierz Dolny	63,1
Suraz	66,1
Nałęczów	66,4
Średnia	57,1

Źródło: BDL 2014

Analizując wszystkie opisane dalej zjawiska społeczne należy je odnosić do opisanego powyżej tła demograficznego. Kwestia perspektywiczności populacji i zastępowalności pokoleń oraz zapotrzebowania na poszczególne kategorie usług społecznych musi być tu brana pod uwagę.

ZJAWISKO BEZROBOCIA

Podstawowym parametrem charakteryzującym zjawiska kryzysowe w obrębie rynku pracy jest **stopa bezrobocia rejestrowanego**, a więc – proporcja liczby bezrobotnych do liczby osób aktywnych ekonomicznie (czyli – zsumowanych liczb bezrobotnych i pracujących).

W całej gminie na koniec 2015 roku zarejestrowanych było 116 osób bezrobotnych, w tym 73 osoby długotrwale bezrobotne. Bezrobocie od kilku lat w Broku spada. Według danych pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej liczba bezrobotnych w gminie w latach poprzednich była następująca:

2014 rok - 144 osoby bezrobotne, w tym 89 długotrwale bezrobotne

2013 rok - 160 osoby bezrobotne, w tym 90 długotrwale bezrobotne

2012 rok - 141 osoby bezrobotne, w tym 86 długotrwale bezrobotne

2011 rok - 152 osoby bezrobotne, w tym 88 długotrwale bezrobotne

Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Broku jest **nieznacznie powyżej średniej dla grupy porównawczej** (11,6% w stosunku do średniej 10,6%) i jest powyżej średniej dla powiatu, która wynosiła 9,1 % w 2014 roku.

Wskaźnik ten od roku 2008 delikatnie wzrasta: z 10,9% (2008) do 11,6% (2014).

TABELA 4. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM

Miasto	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)
Tykocin	6,2
Józefów	7,1
Nałęczów	7,3
Zator	7,6
Kazimierz Dolny	7,7
Goniądz	8,1
Suraz	8,2
Zakroczym	9,5
Wąsosz	11,1
Młynary	11,5
Brok	11,6

Miłomłyn	11,9
Wleń	12,0
Drawno	12,3
Biezuń	13,6
Mikołajki	13,9
Frombork	15,0
Biały Bór	16,3
Średnia	10,6

Źródło: BDL 2014

Jednocześnie powiat ostrowski, w którym znajduje się gmina Brok wypada źle na tle grupy porównawczej jeżeli chodzi o stopę bezrobocia. Znajduje się 4 punkty procentowe poniżej średniej dla grupy tła.

TABELA 5. STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO – STOSUNEK LICZBY BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH DO LICZBY LUDNOŚCI AKTYWNEJ ZAWODOWO; GRUPA PORÓWNAWCZA POWIATÓW

Miasto	Stopa bezrobocia dla powiatu (%)
Józefów	8,0
Kazimierz Dolny	9,0
Nałęczów	9,0
Zator	9,5
Zakroczym	10,2
Przedbórz	11,5
Goniądz	12,0
Brok	12,8
Suraz	14,3
Tykocin	14,3
Miłomłyn	16,8
Mikołajki	17,8
Wleń	19,4
Biezuń	19,9
Biały Bór	22,3
Wąsosz	22,3
Młynary	23,0
Drawno	23,5
Frombork	27,3
Średnia	16,4

Źródło: BDL 2014

Chociaż statystycznie bezrobocie w Broku spada to jest postrzegane przez mieszkańców jako istotny problem społeczny w gminie. Ponadto mieszkańcy nie potrafią przełożyć dostrzeganych walorów i potencjałów gminy na miejsca pracy, które pozwoliłyby im się utrzymać.

ZJAWISKO UBÓSTWA

Pierwszym kryterium diagnostycznym ubóstwa w Broku jest **natężenie korzystania z zasiłków pomocy społecznej, czyli liczba osób w gminie, która korzysta z pomocy społecznej.**

W Broku liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej utrzymuje się w gminie na podobnym poziomie i oscyluje wokół liczby 200 mieszkańców (dane dla obszaru miejskiego):

2011 rok - 204 osoby, 2012 rok - 208 osób, 2013 rok - 186 osób, 2014 - 183 osoby, 2015 - 196 osób.

Jednocześnie z roku na rok wzrastają wydatki na udzielaną pomoc:

2011 rok -1596,32 zł, 2012 rok - 1648,86 zł, 2013 rok -2040,01 zł, 2014 - 2075,55 zł, 2015 - 2132,26 zł.

Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem w 2014 roku wynosił 12,6%.

W tej statystyce Brok wypada na tle grupy porównawczej stosunkowo dobrze, zajmując 7 pozycję wśród gmin o najniższym wskaźniku w grupie i niższą o 2 punkty procentowe wartość niż średnia wskaźnika dla grupy porównawczej.

Gmina Brok wypada jednak gorzej w zestawieniu z danymi dla województwa i powiatu, dla których udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności wynosi odpowiednio 6,5% i 10,3%.

TABELA 6. UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LICZBIE MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM; BROK NA TLE GRUPY PORÓWNAWCZEJ

Miasto	Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem (%)
Kazimierz Dolny	5,4
Zator	5,5
Nałęczów	8,1
Wleń	10,8
Tykocin	12,0
Józefów	12,4
Brok	12,6
Biezuń	13,4
Mikołajki	14,0

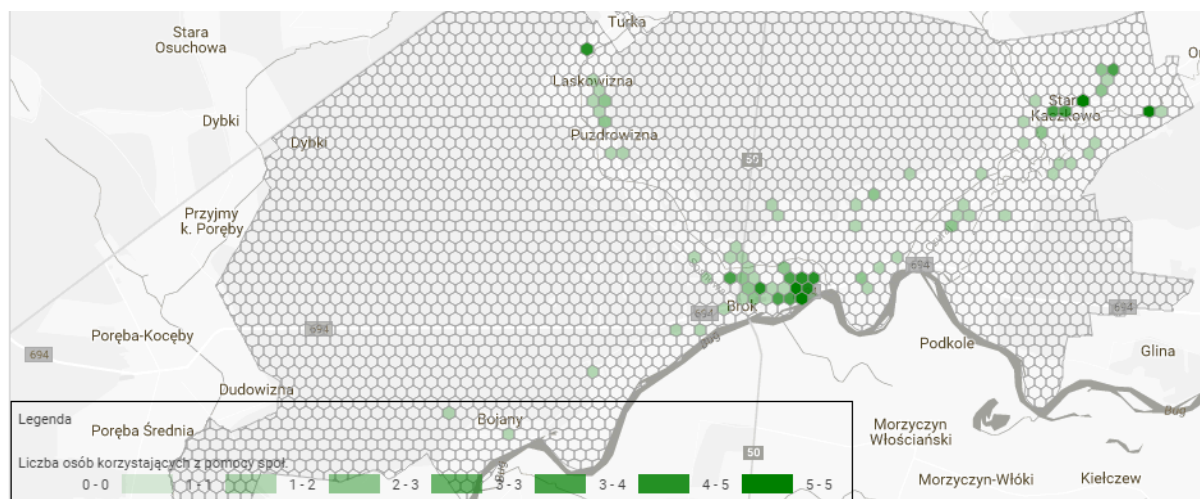
Wąsosz	14,4
Zakroczym	14,9
Drawno	15,7
Goniądz	15,8
Suraz	16,5
Frombork	17,9
Młynary	17,9
Biały Bór	20,1
Przedbórz	20,7
Miłomłyn	21,2
Średnia	14,2

Opracowanie: PZR – na podstawie danych statystycznych GUS 2014

Problem ubóstwa w Broku – średnio w skali całej gminy – występuje w nasileniu bliskim średniej w grupie porównywalnych miast. Można przewidywać, że przeciwdziałanie temu problemowi ma duże szanse powodzenia. Należy jednak przeanalizować dokładniej rozkład terytorialny występowania problemu i zidentyfikować jego koncentracje przestrzenne.

CAŁKOWITY STRUMIEŃ ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH

Problemy socjalne – mierzone koncentracją strumienia świadczeń socjalnych mają w gminie Brok wyraźne koncentracje przestrzenne.

PRYZNANE ZASIŁKI Z POMOCY SPOŁECZNEJ – ROZKŁAD PRZESTRZENNY, ŹRÓDŁO GOPS BROK, 2015

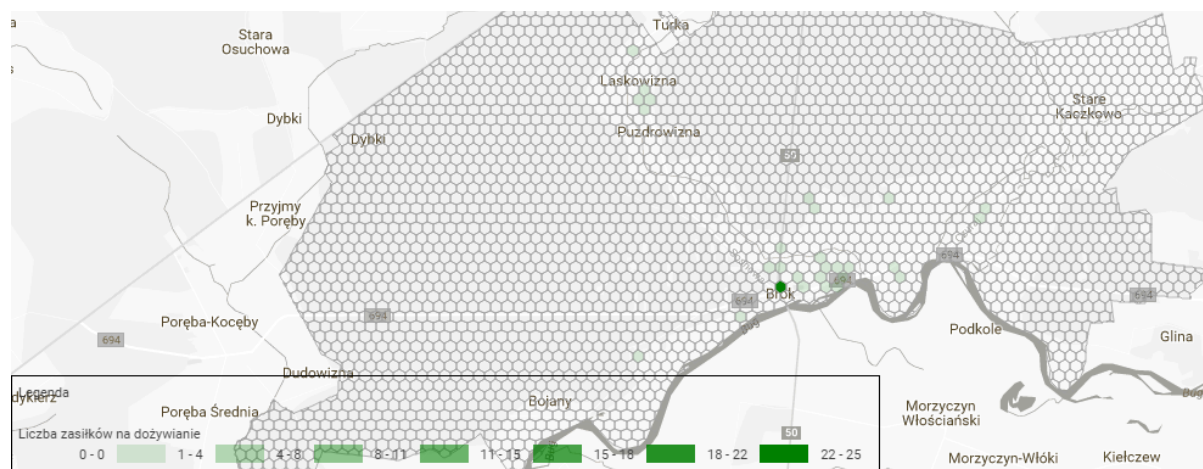
W obszarze gminy Brok problemy socjalne koncentrują się przede wszystkim w samym mieście w rejonie ulic: **Pułtuskiej, Rybackiej i Placu Szkolnego, ale także w części ulicy Błotnej, Komorówka i Narutowicza**. W obszarach wiejskich natężenie problemów socjalnych podobnej skali występują także w sołectwach **Puzdrowizna i Kaczkowo** (Stare i Nowe).

Indeks *strumienia świadczeń* jest oparty na sumie bezwzględnych liczb osób w rodzinach otrzymujących zasiłki, nie uwzględnia więc zróżnicowania zagęszczenia ludności i jest prawdopodobne, że siłą rzeczy będzie wychodził wyższy tam, gdzie po prostu zagęszczenie populacji jest większe.

Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację ubóstwa jest wyodrębniona z całkowitego strumienia świadczeń socjalnych, **pomoc w zakresie dożywiania dzieci**.

Zapewnienie posiłku osobom jego pozbawionym jest obowiązkowym zadaniem własnym gminy, wynikającym z ustawy o pomocy społecznej. W Broku w 2015 roku dożywianie objęło 28 dzieci z obszarów wiejskich i 33 z obszaru miasta.

Wyraźnie widać, że pomoc w zakresie dożywiania dzieci jest w mniejszym zakresie niż udzielane zasiłki w ogóle. Największa pomoc w tym zakresie kierowana jest w obszar miasta. I tym razem pomoc koncentruje się na ulicy **Rybackiej, Błotnej, Komorówka, Narutowicza, Placu Kościelnego i Mickiewicza**.

LICZBA ZASIŁKÓW NA DOŻYWIANIE - ROZKŁAD PRZESTRZENNY, ŹRÓDŁO GOPS BROK, 2015

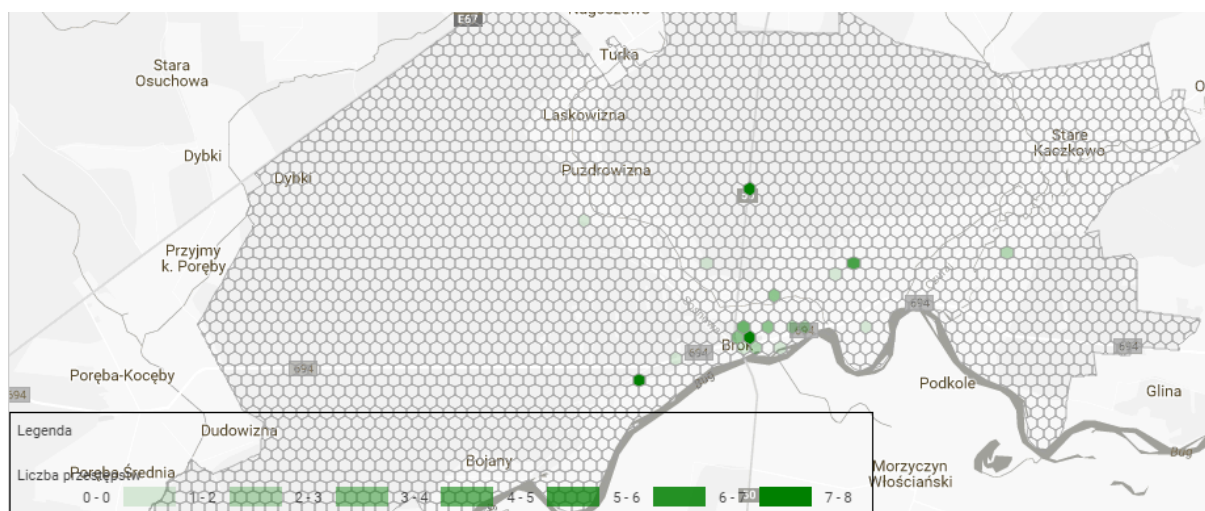
PROBLEMY PRZESTĘPCZOŚCI

W roku 2015 na terenie gminy odnotowano 56 przestępstw (51 w obszarze miasta) , w tym jedno przestępstwo przeciwko rodzinie.

Na terenie miasta w 2015 roku odnotowano 18 zdarzeń drogowych (z czego 3 na trasie W694), w których rannych zostało 5 osób, wszystkie wypadki były bez ofiar śmiertelnych. W roku 2014 zanotowano 19 zdarzeń drogowych bez ofiar śmiertelnych.

Z kolei w obszarze wiejskim odnotowano 21 zdarzeń drogowych, w wyniku których zginęła jedna osoba, 2 zostały ranne.

Rozkład przestrzenny przestępstw obrazuje poniższa mapa.

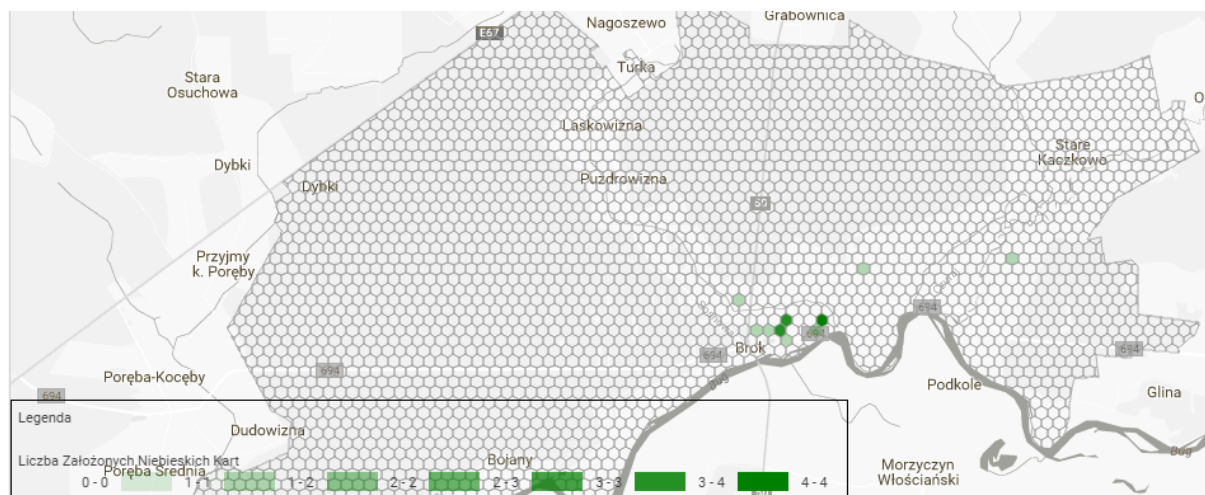
LICZB ZAREJESTROWANYCH PRZESTĘPSTW - ROZKŁAD PRZESTRZENNY, ŹRÓDŁO KP W MAŁKINI, 2015

Problemy związane z przestępczością koncentrują się głównie w obszarze miejskim gminy Brok. Szczególna ich koncentracja znajduje się w okolicach ulicy **Szosowej, Mickiewicza, Brzostowej, ale także Pułtuskiej, Narutowicza, Jana Pawła II.**

Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w zakresie przestępczości jest rozkład przestrzenny założonych Niebieskich Kart, a więc natężenie rejestrowanej przemocy domowej.

Między 2011 a 2015 rokiem w gminie założono 17 Niebieskich Kart. W roku 2015 założone zostały dwie Niebieskie Karty - jedna na terenie miasta i jedna na terenie sołectwa (Puzdrowizna). W 2014 roku - 4 Niebieskie Karty na terenie miasta, w 2013 roku - 6.

Rozkład przestrzenny założonych Niebieskich Kart przedstawia poniższa mapa

ZAŁOŻONE NIEBIESKIE KART (2011 - 2015) - ROZKŁAD PRZESTRZENNY, ŹRÓDŁO GOPS BROK, 2015

Ulice, na których zakładane były Niebieskie Karty w ostatnich latach to głównie ulice **Jana Pawła II, Głęboka, Komorówka**. Są to obszary, w których koncentrują się także inne negatywne zjawiska społeczne - przyznawane świadczenia społeczne czy przestępczość.

Analizując rozkład przestrzenny negatywnych zjawisk społecznych zarysowują się dwa główne obszary przestrzenne koncentracji tych zjawisk - w obszarze wiejskim - sołectwo Kaczkowo Nowe, Kaczkowo Stare i Puzdrowizna oraz w obszarze miejskim - kwartał ograniczony ulicami Spokojna - Plac Kościelny - Rybacka - Plac Szkolny - Komorówka - Głęboka - Szosowa.

PROBLEMY NISKIEGO POZIOMU EDUKACJI ORAZ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

NISKI POZIOM EDUKACJI

W gminie Brok funkcjonują dwie szkoły: Zespół Publicznych Placówek Oświatowych w Broku oraz Szkoła Podstawowa w Kaczkowie Starym.

EDUKACJA NA POZIOMIE SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Wyniki egzaminów szóstoklasisty w porównaniu z wynikami zbiorczymi dla powiatu wypadają nieco gorzej, warto jednak zauważyć, że są lepsze w porównaniu z rokiem poprzednim.

WYNIKI EGZAMINU SZÓSTOKLASISTY - PUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W BROKU

Gmina Brok	rok 2016	rok 2015
język polski	68,6	59,3
Matematyka	36,7	34,8
Ogółem	52,9	47,4
język angielski	56,5	62,0
Powiat Ostrowski	rok 2016	rok 2015
język polski	66,3	68,1
Matematyka	48,6	55,6
Ogółem	57,7	62,1
język angielski	63,5	70,6

Źródło - Urząd Gminy Brok, 2016

Na tle grupy miast porównawczych Brok wypada **bardzo źle zajmując ostatnią pozycję w grupie pod względem wyników egzaminu szóstoklasisty** z wynikiem dużo gorszym niż średnia dla grupy.

TABELA 7. PROCENT PUNKTÓW UZYSKANYCH ZE SPRAWDZIANU SZÓSTOKLASISTY (JĘZYK POLSKI I MATEMATYKA);
BROK NA TLE GRUPY PORÓWNAWCZEJ

Miasto	Procent punktów uzyskanych ze sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka)
Nałęczów	73
Zator	71
Wleń	68
Kazimierz Dolny	67
Mikołajki	65,6
Frombork	65,2
Suraz	64,7
Młynary	64,7
Wąsosz	63,3
Józefów	63
Drawno	62,9
Tykocin	61
Biezuń	60,2
Przedbórz	59,9
Biały Bór	58
Goniądz	57,8
Miłomłyn	57,8
Zakroczym	47,5
Brok	47,4
Średnia	62

Opracowanie: PZR – na podstawie danych statystycznych GUS 2015

W szkołach w gminie nie występuje problem z promocją uczniów do kolejnych klas. W roku szkolnym 2015/2016 jedna osoba z gimnazjum nie otrzymała promocji do następnej klasy.

W Szkole Podstawowej w Kaczkowie Starym wszystkie osoby otrzymały promocję do następnej klasy.

Mieszkańcy Broku wskazują na dobry poziom nauczania w szkołach, zaznaczają, że szkoły pełnią też funkcję pewnego rodzaju centrum kultury - organizują pozalekcyjny czas dzieciom, które szczególnie w Kaczkowie nie mają miejsca, aby się spotkać czy wziąć udział w zorganizowanych zajęciach.

POZIOM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

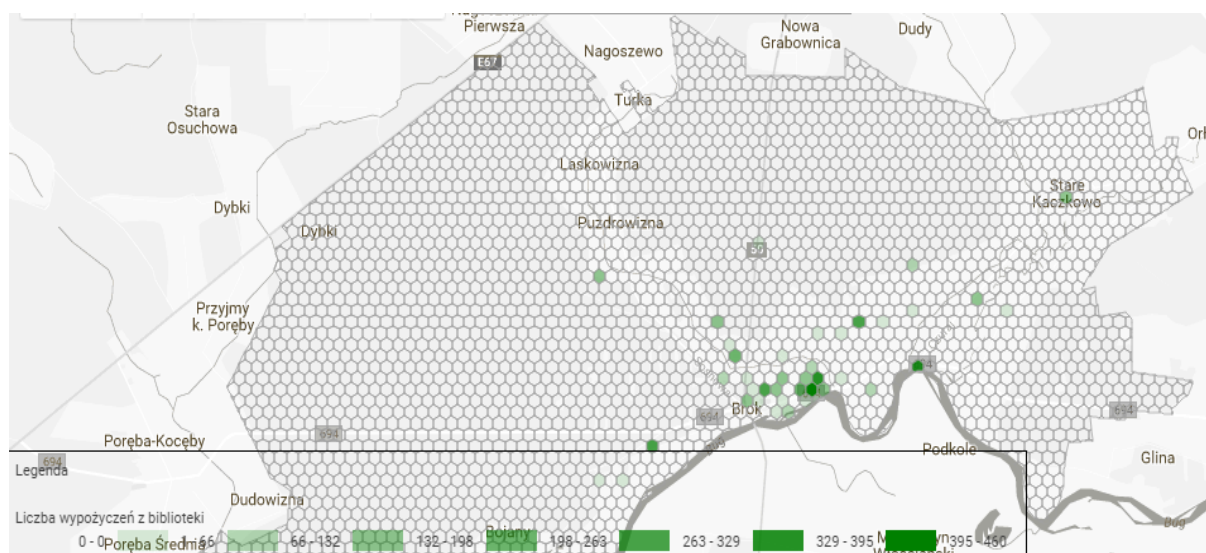
W analizie brano pod uwagę pośrednie miary kapitału społecznego, jakimi są aktywność w procedurach demokratycznych i uczestnictwo w lokalnych procedurach partycypacyjnych, np. w konsultacjach społecznych.

KAPITAŁ SPOŁECZNY, AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTURALNA

AKTYWNOŚĆ KULTURALNA

Jednym ze wskaźników, który w jakiś sposób pozwala określić aktywność kulturalną mieszkańców jest poziom czytelnictwa.

Zebrane dane dotyczące wypożyczonych książek z biblioteki w Broku wskazują, że liczba wypożyczonych książek w 2015 roku jest najwyższa na ulicach **Narutowicza, Pułtusa, Błotna, Komorówka, Plac Szkolny, Czuraj, Przychód**.

2015

KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH – PODSUMOWANIE

Przyjęto poniższy ogólny wzór empiryczny dla obliczania Współczynnika Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych K_s :

$$K_s = 0,44U + 0,44B + 0,12(P+E+W)$$

Gdzie:

K_s = Współczynnik Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych,

U = Zespolony Indeks Natężenia Ubóstwa,

B = Współczynnik natężenia bezrobocia długotrwałego,

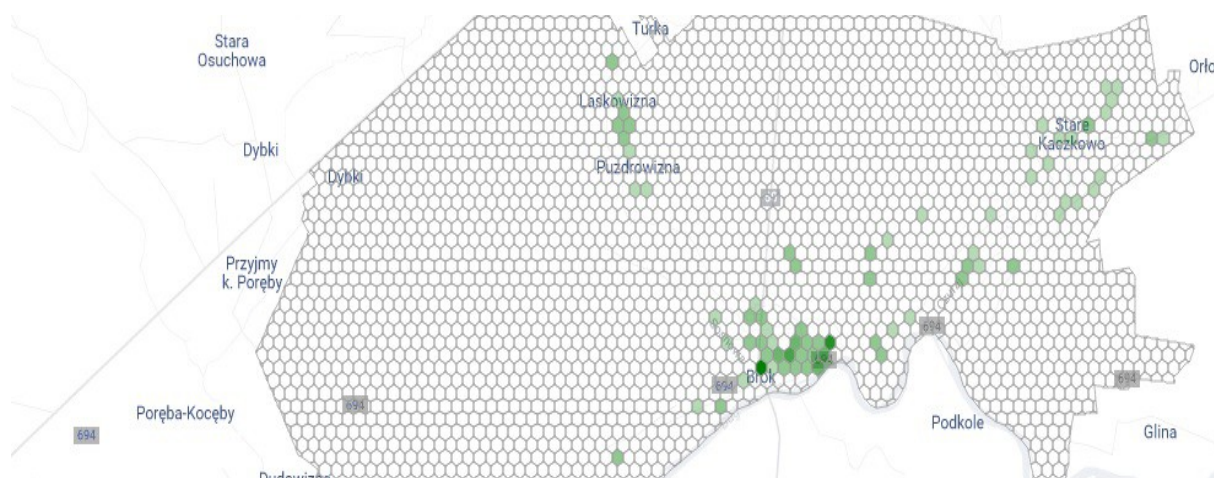
P = Współczynnik natężenia przestępczości,

E = Współczynnik natężenia problemów edukacyjnych,

W = Indeks wycofania (braku uczestnictwa w życiu publicznym).

Kartogram rozkładu przestrzennego tak obliczonego Współczynnika Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych przedstawia się następująco:

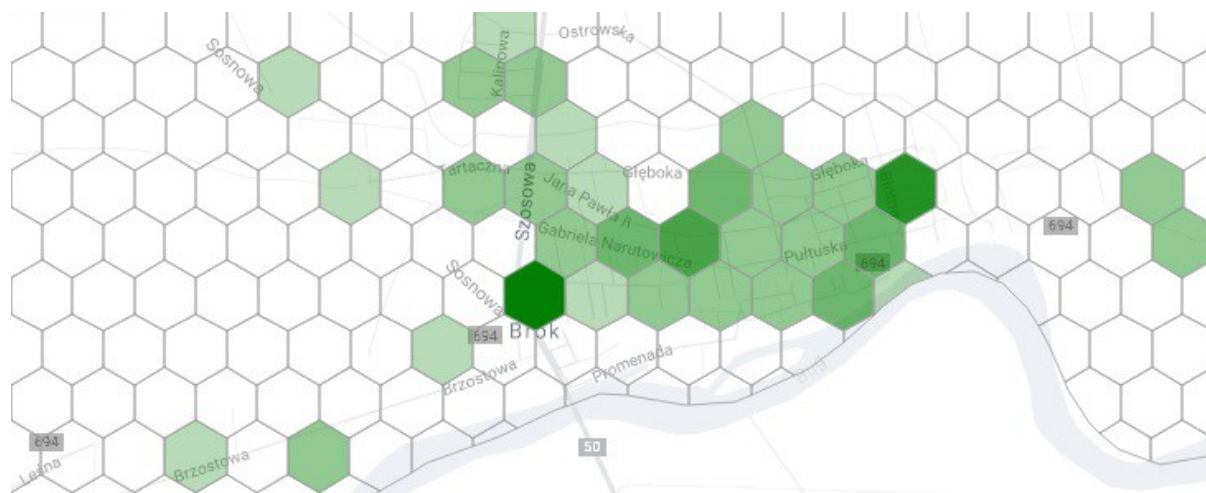

Negatywne zjawiska społeczne koncentrują się w dwóch głównych obszarach:

miasta i sołectwa Brok oraz sołectw Puzdrowizna i Laskowizna, jednak zdecydowanie większa koncentracja negatywnych zjawisk społecznych występuje w obszarze miejskim.

Zbliżenie rozkładu negatywnych zjawisk społecznych w obszarze miejskim przedstawia poniższa mapa:

Ze względu na większe zagęszczenie zabudowy i większą liczbę mieszkańców w centrum Broku uznać należy, że koncentracja i waga zdiagnozowanych problemów jest większa dla centralnej części gminy (sołectwa Brok) niż dla pozostałych sołectw. Takim założeniem kierowano się przy określaniu obszaru zdegradowanego.

Przed ostatecznym wyznaczeniem obszaru zdegradowanego trzeba oczywiście powyższe przybliżone zarysy przełożyć na precyzyjny przebieg granic w rzeczywistej przestrzeni miasta, uwzględniając jej obecne zagospodarowanie oraz wymóg spójności funkcjonalno-przestrzennej wyznaczonych obszarów. Toteż wstępnie wskazany powyżej kontur należy traktować jako całkowicie umowny.

2.1.7. WSPÓŁWYSTĘPOWANIE NEGATYWNYCH ZJAWISK INNYCH, NIŻ SPOŁECZNE

Ustawa w art. 9 ust. 1 wskazuje iż obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (które omówiono dotychczas, w części 2 Diagnozy), można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1. **gospodarczych** – w szczególności: niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
2. **środowiskowych** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
3. **przestrzenno-funkcjonalnych** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
4. **technicznych** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

2.1.8 NEGATYWNE ZJAWISKA GOSPODARCZE

Zapis ustawy zwraca uwagę w szczególności na dwa rodzaje negatywnych zjawisk gospodarczych: **niski stopień przedsiębiorczości**, oraz **słabą kondycję lokalnych przedsiębiorstw**. W odniesieniu do obu zjawisk należy brać pod uwagę, że sama statystyka nie daje pełnej informacji o faktycznym stanie lokalnej gospodarki. Dane zostały przez nas uzupełnione materiałem z obserwacji w terenie oraz informacjami z badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Broku. Na badania składały się wywiady z liderami/liderkami społecznymi i przedstawicielami/kami instytucji publicznych oraz ankieta internetowa.

Jednak na początek warto zestawić Brok z grupą porównawczą miast podobnych, aby przekonać się, jak w ogóle wygląda przedsiębiorczość w Broku na tle innych miast.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ: BROK NA TLE GRUPY PORÓWNAWCZEJ

Potencjał przedsiębiorczości to nie tylko potencjał istniejących podmiotów gospodarczych, ale też potencjał postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców, a więc gotowość do podejmowania aktywności z własnej inicjatywy. Ilość przedsiębiorstw jest pośrednim wskaźnikiem stanu przedsiębiorczości. Natomiast potencjał postawy przedsiębiorczej można pośrednio wywnioskować z dynamiki rejestrowania nowych firm.

POTENCJAŁ ISTNIEJĄCYCH FIRM

Jeśli chodzi o pierwszy ze wskaźników, Brok wypada na tle grupy słabo, jeśli chodzi o ilość podmiotów gospodarczych ogółem. Plasuje się poniżej środka grupy i poniżej średniej dla miast stanowiących tło porównawcze. Warto jednak odnotować, że zarówno na terenie gminy, jak i samego obszaru miasta liczba podmiotów gospodarczych wzrasta.

TABELA 8. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI; BROK NA TLE GRUPY PORÓWNAWCZEJ

Miasto	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności
Kazimierz Dolny	2051
Mikołajki	1367
Nałęczów	1316
Przedbórz	1117
Biały Bór	1063
Wleń	1061
Wąsosz	1038
Biezuń	984
Józefów	974
Frombork	973
Drawno	940
Brok	932
Zator	930
Suraz	902
Goniadz	877
Zakroczym	876
Młynary	837
Tykocin	755
Miłomłyn	745
Średnia	1039

Źródło: BDL, 2014

BROK - PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI W LATACH

	2010	2011	2012	2013	2014
miasto	791	846	893	931	932
gmina	717	750	787	805	821

Źródło: BDL, 2014

POSTAWA PRZEDSIĘBIORCZA – GOTOWOŚĆ PODEJMOWANIA RYZYKA

Pośrednim wskaźnikiem postawy przedsiębiorczej jest dynamika rejestrowania nowych podmiotów w bazie REGON ogółem. Pod tym względem Brok zajmuje dobrą, 7 pozycję wśród grupy miast porównawczych, także niewiele niższą niż średnia dla grupy. Warto jednak zwrócić uwagę na **dość dużą liczbę podmiotów gospodarczych, które kończą działalność w gminie, w tym wypadku Brok ma wskaźnik bardzo zbliżony do średniej dla grupy.**

TABELA 9. JEDNOSTKI NOWO ZAREJESTROWANE I WYKREŚLONE W REJESTRZE REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI NA TERENIE MIASTA

Miasto	jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności na terenie miasta	jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności
Mikołajki	228	207
Kazimierz Dolny	162	131
Wleń	150	128
Frombork	105	85
Suraz	100	20
Drawno	99	73
Brok	96	81
Biały Bór	94	98
Młynary	94	50
Biezuń	89	105
Zator	87	79
Miłomłyn	86	62
Nałęczów	82	105
Józefów	72	32
Wąsosz	72	83
Przedbórz	71	63
Goniądz	69	48
Zakroczym	68	78
Tykocin	45	30
Średnia	98	82

Źródło: BDL 2014

Dla poprawy sytuacji w terenach rewitalizowanych ważne znaczenie ma zatrudnienie ściśle lokalne, powstające najczęściej w mikroprzedsiębiorstwach i małych przedsiębiorstwach.

TABELA 10. LICZBA MIKRO I MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW; BROK NA TLE GRUPY PORÓWNAWCZEJ

Miasto	0-9 pracowników	10-49 pracowników
Kazimierz Dolny	3 230,7	88,0
Nałęczów	2 186,9	85,0
Mikołajki	2 033,9	80,7
Biały Bór	1 580,1	78,3
Przedbórz	1 571,0	102,5
Wąsosz	1 559,8	92,4
Wleń	1 556,3	41,4
Brok	1 418,5	31,3
Józefów	1 400,8	66,7
Frombork	1 398,6	49,3
Biezuń	1 398,5	88,9
Zator	1 384,8	58,7
Drawno	1 346,5	85,8
Goniądz	1 343,5	59,5
Surąż	1 331,2	110,9
Zakroczym	1 278,0	62,0
Młynary	1 223,1	68,9
Tykocin	1 132,7	46,5
Miłomłyn	1 092,1	57,1
Średnia	1 550,89	71,3

Źródło: Opracowanie: własne (na podstawie danych statystycznych GUS, 2014)

Brok ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i obowiązujące formy ochrony przyrody nie ma na swoim terenie dużych zakładów przemysłowych czy produkcyjnych.

Większość obecnie funkcjonujących firm to niewielkie przedsiębiorstwa, w tym najwięcej w sektorze budowlanym.

Brok na tle grupy porównawczej jeśli chodzi o ilość mikro przedsiębiorstw zajmuje 8 miejsce w grupie miast porównawczych, ale już zdecydowanie gorzej wypada w przypadku średnich przedsiębiorstw – dużo poniżej przeciętnej.

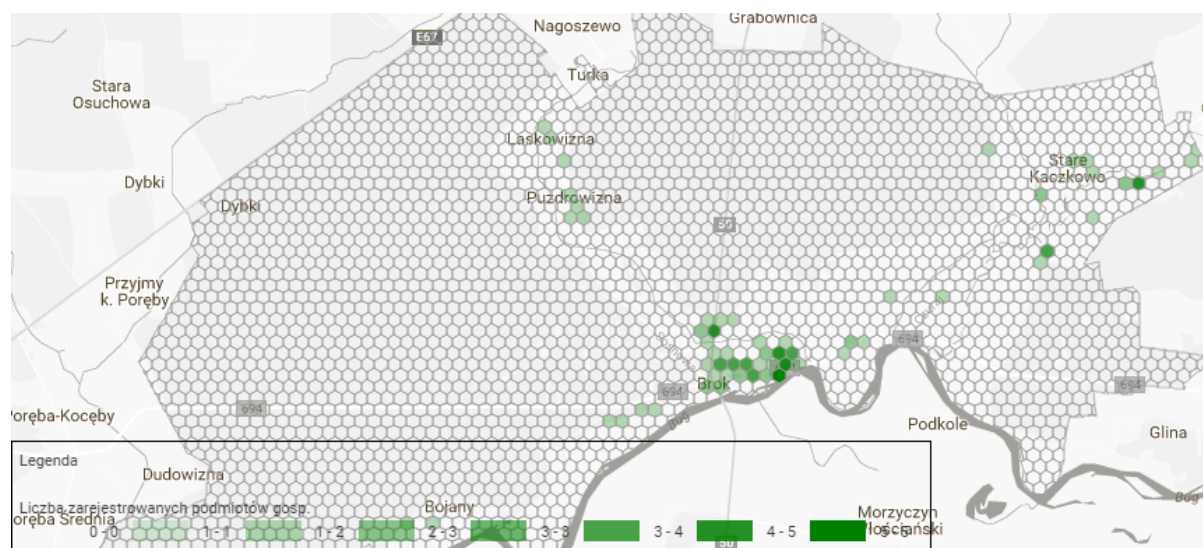
Gospodarkę Broku pomimo lokalnych uwarunkowań i ograniczeń można określić jako rozwijającą sektor drobnej przedsiębiorczości, co rokuje dobrze, jeśli chodzi o rozwój terenów rewitalizowanych.

STOPIEŃ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – ROZKŁAD TERYTORIALNY W BROKU

Podstawową informacją statystyczną o problemach gospodarczych będzie informacja o rozmieszczeniu przestrzennym lokalizacji podejmowanej działalności gospodarczej: brak przedsiębiorstw na danym terenie lub ich zdecydowanie mniejsza liczba może być pośrednią przesłanką dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości.

STOPIEŃ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – INFORMACJA STATYSTYCZNA

Informacji statystycznej o prowadzonej działalności gospodarczej dostarcza CEIDG (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej). Wg danych CEIDG działalność gospodarcza na terenie Broku rozkłada się następująco i koncentruje się wokół ulic **Rybacka, Placu Szkolnego, Pułtuska, Błotna, Głęboka, Kwiatowa, Szosowa i miejscowości Kaczkowo Nowe.**

LICZBA ZAREJESTROWANYCH PRZEDSIĘBIORSTW W EWIDENCJI CEIDG – 2016

Można stwierdzić wstępnie, że żaden z obszarów zidentyfikowanej koncentracji problemów społecznych nie jest równocześnie obszarem niskiego stopnia przedsiębiorczości w ujęciu czysto ilościowym. Jest to poniekąd zrozumiałe, ponieważ wszystkie te obszary leżą w centralnej części gminy i miasta, gdzie bodźców rynkowych do prowadzenia działalności gospodarczej jest najwięcej.

Informację statystyczną zestawimy teraz z danymi obserwacyjnymi.

STOPIEŃ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I KONDYCJA LOKALNYCH PRZEDSIĘBIORSTW – DANE OBSERWACYJNE

Pośrednią przesłanką dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze mogą być w szczególności liczne oferty najmu lokali na działalność gospodarczą nieznajdujące przez długi czas najemców

lub po prostu lokale-pustostany pozostające przez dłuższy czas bez użytkownika. Jedno i drugie zjawisko – szczególnie, jeśli współwystępują oba na raz w znacznym nasileniu – to pośrednia przesłanka dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości. W Broku te zjawiska występują w niewielu przypadkach.

W Broku nie występuje również nagromadzenie szczególnego typu usług charakterystycznych dla obszarów biedy, tj. lombardy, pożyczki-chwilówki, zakłady bukmacherskie, salony gier losowych, oraz handel towarami najtańszymi (tania odzież, „wszystko po 5 zł” itp.). Trzeba jednak zwrócić uwagę na wielkość gminy, w której tego typu biznesy nie utrzymałyby się.

REKLAMA O NA JEDNYM Z PUNKTÓW HANDLOWYCH W MIEŚCIE BROK.

Pośrednią przesłanką dla stwierdzenia słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw na danym obszarze mogą być w szczególności takie dane obserwacyjne jak: bardzo skromne wyposażenie lokali, zdewastowane czy nie odnawiane szyldy. Takie cechy można zaobserwować w wielu lokalach usługowych i sklepach w gminie.

W gminie można zaobserwować pojedyncze opuszczone budynki mieszkalne, których stan wskazuje na długie nieużytkowanie. Budynki te nie są wystawione na najem, prawdopodobnie ze względu na bardzo zły stan techniczny lub w wielu przypadkach nieuregulowane kwestie własności.

Gminę cechuje w dużym stopniu pójna architektura, na której wartość wskazują także sami mieszkańcy:

„Jest duży potencjał nie ma tutaj żadnych bloków. Jest bardzo ładna stara architektura, którą można by ratować.”

Charakterystyczne dla budynków mieszkalnych w gminie jest ich oznakowanie informujące o tym, że budynek jest chroniony. Dotyczy to głównie budynków mieszkalnych letników, w których zdarzają się kradzieże.

Z zaobserwowanego stanu lokali handlowych i usługowych można wnioskować pośrednio, że stan nagromadzenia problemów społecznych ale też jakość usług wpływa na niski poziom popytu lokalnego.

Choć z samych danych statystycznych potwierdzenie dla występowania na analizowanym obszarze niskiego stopnia przedsiębiorczości i słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw nie wynikało jednoznacznie, to w zestawieniu z danymi obserwacyjnymi i danymi z wywiadów z mieszkańcami występowanie niskiego stopnia przedsiębiorczości jest znaczące.

2.1.9. NEGATYWNE ZJAWISKA ŚRODOWISKOWE

Ustawa wskazuje, że wśród negatywnych zjawisk środowiskowych należy w szczególności rozpatrzeć przekroczenie standardów jakości środowiska oraz obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Problemy środowiskowe powinny być jednak analizowane w zbiegu z zadaniami przeciwdziałania zmianom klimatycznym i działaniami dostosowawczymi do zmian klimatycznych.

Gmina Brok nie posiada centralnego systemu ciepłowniczego. Istniejące źródła ciepła, tj. kotły opalane paliwami stałymi i płynnymi zaspokajają potrzeby mieszkańców.

Mieszkańcy domów wolnostojących mają własne źródła ciepła, w postaci najczęściej spotykanych pieców wielofunkcyjnych zasilanych głównie drewnem lub węglem. Niewiele jest bardziej ekologicznych pieców (opalanych na pellet). Zaledwie kilka domów ma zainstalowane kolektory solarne. W gminie nie występują Instalacje fotowoltaiczne.

Na obszarze Gminy Brok nie funkcjonuje również sieć gazowa, w związku z czym gaz wykorzystywany głównie na potrzeby przygotowywania posiłków dostarczany jest w butlach gazowych. Najbliższa sieć gazowa znajduje się we wsi Poręba, ok.10 km na zachód od miasta Brok.

Miejscem gromadzenia odpadów stałych z gminy Brok było powstałe w 1993 r. Instalacja nie ma obecnie statusu RIPOK i są prowadzone prace związane z jego zamknięciem i rekultywacją. Z uwagi na brak przekroczeń norm zanieczyszczenia w obrębie wysypiska nie ustanowiono obszarów ograniczonego użytkowania wokół wysypiska, można zatem uznać je za wysypisko bezpieczne.

Gmina Brok posiada kontenery do selektywnej zbiórki odpadów, takich jak leki i baterie, ustawione w kilku punktach, a dodatkowo w budynkach użyteczności publicznej.

Znacznym problemem dla Gminy jest spalanie odpadów opakowaniowych w domowych piecach, które znacznie zanieczyszczają powietrze nie tylko dwutlenkiem węgla, ale i szeregiem lotnych substancji, w tym

kancerogennych pochodzących ze spalania np. kolorowego papieru czy kartonów. Na problem zanieczyszczenia powietrza zwracają uwagę mieszkańcy

„ Jeśli chodzi o powietrze, palimy byle czym w niewyczyszczonych kominach. Powietrze to najcenniejsza rzecz, (...) nie mamy gazu ziemnego.”

Budynki publiczne, takie jak Urząd Gminy oraz obiekt dawnego domu kultury, w którym mieści się biblioteka publiczna zostały poddane termomodernizacji. Budynki prywatne są w dużej części ocieplone.

Cele strategiczne, które podjęła gmina do 2020 roku w zakresie zmniejszenia niskiej emisji są następujące: przeprowadzenie inwentaryzacji emisji CO₂, ograniczenie emisji CO₂ o 20% do 2020 roku, zwiększenie udziału OZE.

W Broku występuje duża dostępność terenów zielonych. W porównaniu z innymi gminami powiatu ostrowskiego, jak również w skali całego kraju, wskaźnik lesistości Gminy Brok wynosi ponad 70%. Dla porównania w Polsce średnia lesistość wynosi 29,3 %, w województwie mazowieckim 22,9 %, a w powiecie ostrowskim niespełna 28%.

Brok leży na północ od skarpy doliny Bugu na terenach wysoczyzny Międzyrzecza Łomżyńskiego, a poniżej skarpy tereny w stronę Bugu zaliczone są do Doliny Dolnego Bugu. Teren miejscowości przylega od południa do obszaru o znaczeniu transgranicznym - Doliny Dolnego Bugu zaliczanego do Nadbużańskiej Strefy Ekologicznej. Pokrywające znaczną część gminy lasy mieszane wchodzi w skład kompleksów o znaczeniu subregionalnym - Puszczy Białej. Teren Gminy Brok zajmują ptasie obszary Natura 2000 Puszcza Biała PLB140007, Dolina Dolnego Bugu PLB140001 oraz siedliskowy obszar Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

Na obszarze Gminy Brok ustanowiono 4 pomniki przyrody, z czego 3 z nich to pojedyncze dęby szypułkowe, a czwarty stanowi skupisko lip drobnolistnych, wiązów górskich i dębów szypułkowych.

Wpływ na wyznaczenie obszaru zdegradowanego w Broku czynników środowiskowych – nagromadzenia odpadów, przekroczenia norm, niskiej emisji oraz braku dostępu do terenów zielonych jest na niskim poziomie, dlatego zostanie pominięty w dalszej analizie.

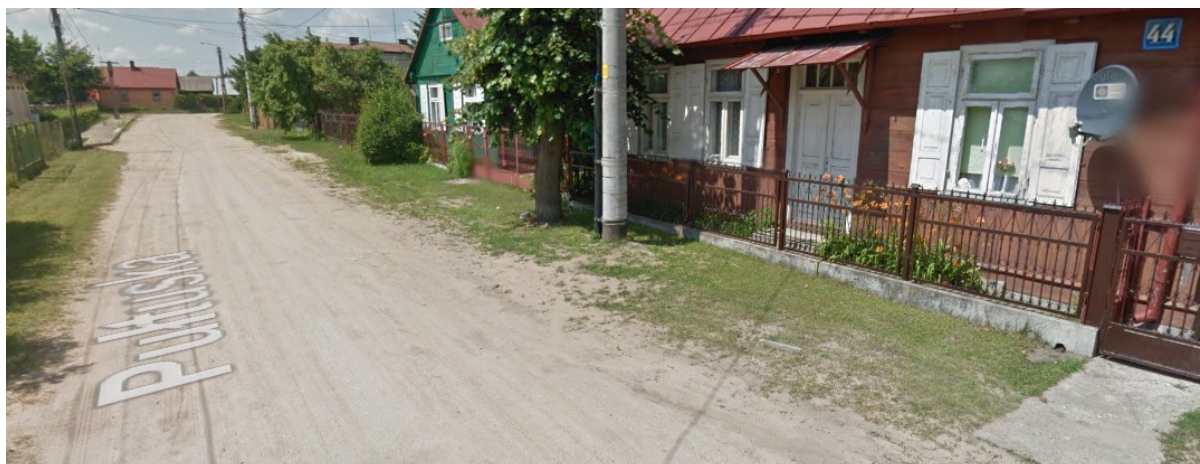
2.1.10 NEGATYWNE ZJAWISKA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE

Ustawa wskazuje, że wśród negatywnych zjawisk **przestrzenno-funkcjonalnych** należy przeanalizować w szczególności (1) niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, (2) brak dostępu do podstawowych usług lub ich niską jakość, (3) niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, (4) niski poziom obsługi komunikacyjnej oraz (5) niedobór lub niską jakość terenów publicznych.

NIEWYSTARCZAJĄCE WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ LUB JEJ ZŁY STAN

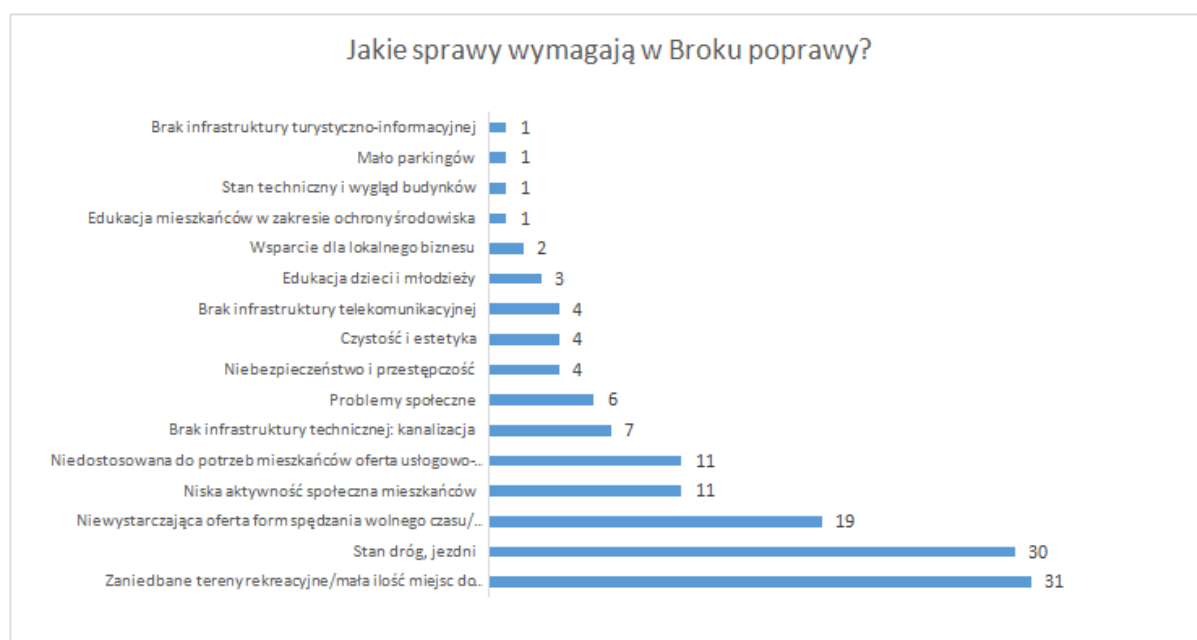
Na większości obszaru objętego analizą występuje bardzo zły stan infrastruktury drogowej. Wiele dróg wewnętrznych to drogi nieutwardzone.

W wielu miejscach brakuje chodników bądź pieszo-jezdni. Brakuje całkowicie dróg rowerowych.

ul. Pułtуска, Brok. Źródło: Google Street View.

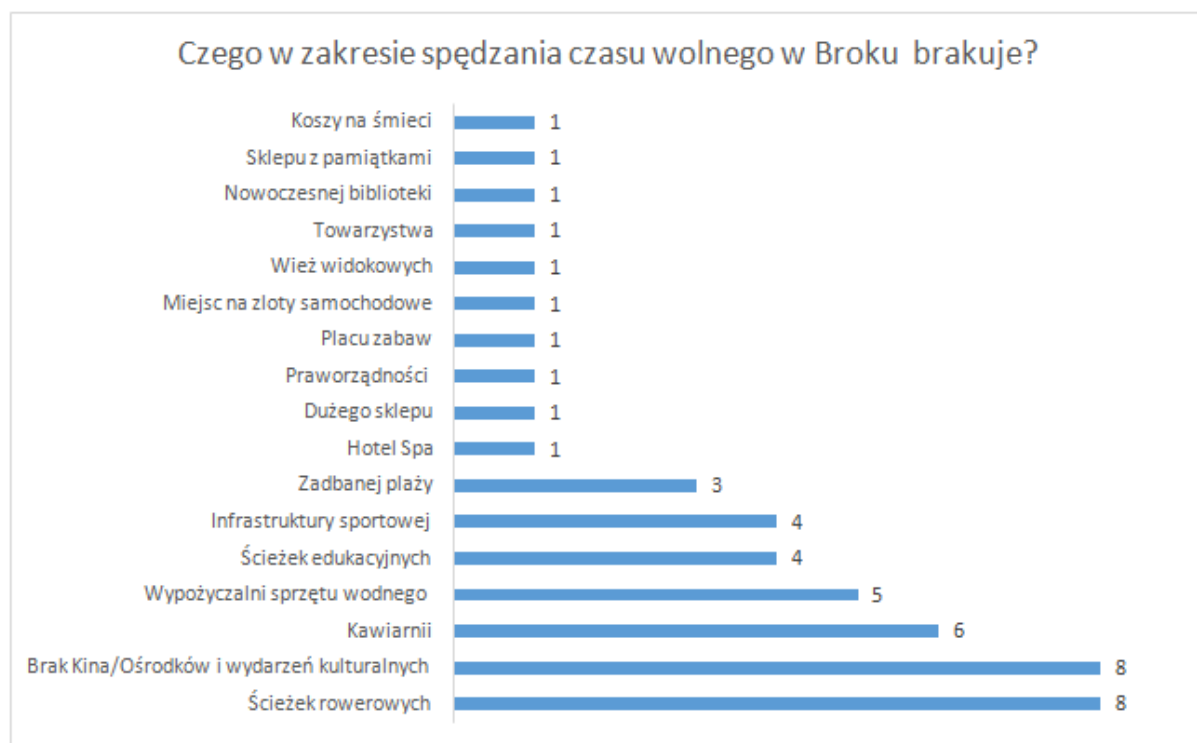
Stan dróg, jezdni i chodników wskazany był także przez osoby wypełniające ankietę internetową, jako najważniejsza kwestia wymagająca poprawy w Broku. Wskazało tak $\frac{3}{4}$ ankietowanych.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N= 48, WIELOKROTNE ODPOWIEDZI

BRAK DOSTĘPU DO PODSTAWOWYCH USŁUG LUB ICH NISKA JAKOŚĆ

Na analizowanym obszarze daje się zaobserwować brak wielu podstawowych usług, jednak najbardziej wyrazisty jest deficyt zagospodarowanych miejsc rekreacji, wypoczynku i spędzania czasu wolnego dla mieszkańców. Dotkliwy jest nie tylko brak placów zabaw dla dzieci, ale i odpowiednio urządzonych terenów rekreacyjnych dla dorosłych.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N=48, PYTANIE OTWARTE

NISKI POZIOM OBSŁUGI KOMUNIKACYJNEJ

Brok położony jest przy drodze krajowej Nr 50 i wojewódzkiej Nr 694. Aktualnie funkcjonują połączenia autobusowe z Warszawą realizowane przez dwie firmy prywatne. Możliwy jest też dojazd do stolicy przez Ostrów Mazowiecką autobusami i przez Małkinię z przesiadką do pociągów PKP. Brok posiada również połączenie z miastem powiatowym Ostrowią Mazowiecką, a także siedzibą sąsiedniego powiatu, czyli Węgrowem.

Poziom obsługi komunikacyjnej jest jednym z problemów wskazywanym przez mieszkańców. Poza rokiem

szkolnym, kiedy komunikacja z najbliższymi miejscowościami dostosowana jest do systemu nauki młodzieży trudno się z Broku wydostać. Mieszkańcy poruszają się przede wszystkim własnymi samochodami, również młodzież często dojeżdża w ten sposób do szkół ponadgimnazjalnych, które znajdują się poza Brokiem.

“Większość młodych mieszkańców Broku pracuje poza Brokiem, dojeżdżają busami 7 osobowymi organizowanymi przez właściciela firmy lub zrzucają się na benzynę i jeżdżą po 4-5 osób jednym autem”.

NIEDOBÓR LUB NISKA JAKOŚĆ TERENÓW PUBLICZNYCH

Przeprowadzona diagnoza z mieszkańcami Broku potwierdza, że sprawami najbardziej wymagającymi poprawy są zaniedbane tereny w przestrzeni publicznej, które nie pozwalają na spędzanie czasu wolnego.

Niska jakość terenów publicznych jest jednym z głównych problemów analizowanego obszaru.

Promenada i plaża są obecnie zagospodarowane w taki sposób, że nie stwarzają warunków do dłuższego spędzania czasu. Wiele miejsc w centrum, które mogłyby pełnić funkcję miejsc spotkań czy atrakcji turystycznych nie jest w ogóle wykorzystywana. Wymienić należy choćby niedawno odnowiony budynek domu kultury, teren przy byłym cmentarzu żydowskim czy obszar targowiska, który wykorzystywany jest właściwie tylko raz w tygodniu.

Brakuje także wytyczonych tras spacerowych i rowerowych wzdłuż rzeki czy w lasach, które mogłyby być istotnym elementem uspołniającym korzystanie z obszaru.

Centrum miasta cechuje generalny deficyt przestrzeni publicznych jako takich. Chodzi szczególnie o przestrzenie, z których mogliby korzystać bezpłatnie bezpośredni mieszkańcy obszaru w celu budowania wspólnoty.

Niedobór oraz niska jakość terenów publicznych na analizowanym obszarze, są bezsporne. Potrzebne są zarówno bardziej kameralne tereny publiczne zaaranżowane na potrzeby samych mieszkańców obszaru, jak i tereny publiczne adresowane do turystów.

2.1.11 NEGATYWNE ZJAWISKA TECHNICZNE

Ustawa wskazuje, że wśród negatywnych zjawisk **technicznych** należy przeanalizować w szczególności (1) stan degradacji technicznej obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz (2)

ewentualne nefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Gmina nie posiada mieszkań spółdzielczych ani nie przyznała dotąd mieszkańcom żadnych lokali socjalnych.

Dysponuje natomiast mieszkaniem komunalnym na ulicy Mickiewicza, Traugutta (2), Dąbrowskiego, Plac Kościelny. Średnia powierzchnia tych mieszkań na osobę wynosi 14,81 m kw. Wysokość zadłużenia mieszkań komunalnych w 2015 roku wyniosła łącznie 4 000, 00 zł, 235, 00 zł średnio na jednego mieszkańca.

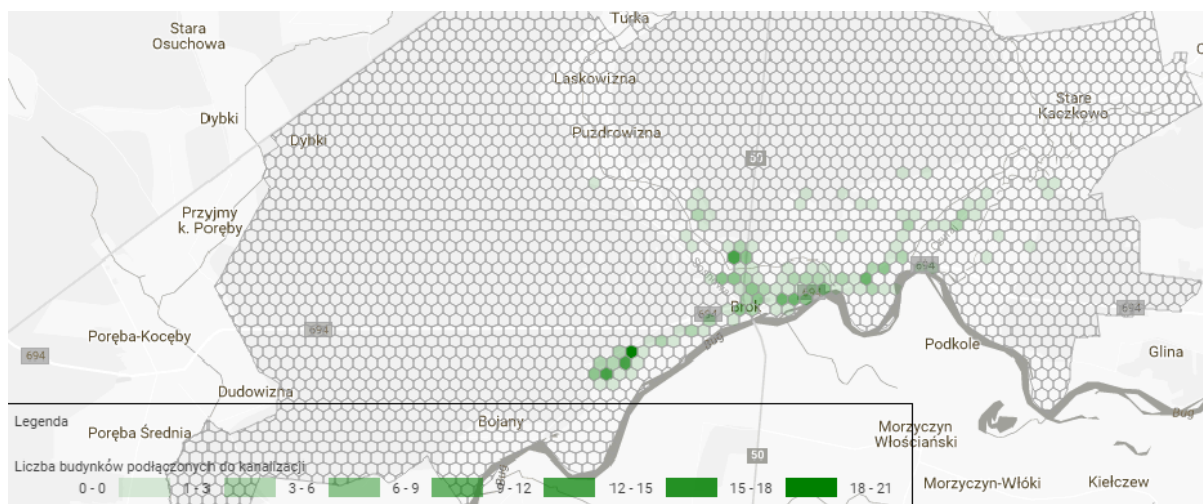
Ze względu na taką strukturę własności gminy trudno rozpatrywać stan degradacji technicznej obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Ponadto zaznaczyć należy, że stan budynków mieszkalnych i ich zagospodarowanie jest w gminie na wysokim poziomie, na co zwracają uwagę także sami mieszkańcy.

Niewątpliwym problemem technicznym na terenie gminy jest dostępność do sieci wodno-kanalizacyjnej. Sołectwa położone poza Brokiem nie są podłączone do kanalizacji sanitarnej. Brak sieci kanalizacyjnej dotyczy także dużej części samego miasta, m.in. ul. Brzostowa, osiedle Ludwinowo, ul. Tartaczna, Żurawieniec, Małkińska, Stare Miasto, Zamoście.

Podobne problemy występują jeżeli chodzi o przyłącza wodociągowe. Brakuje ich w miejscowości Kaczkowo Stare i Kaczkowo Nowe. Laskowizna posiada 39 przyłączy, Puzdrowizna - 59 przyłączy, Bojany - 50 przyłączy. W Kaczkowie Starym planowana jest budowa stacji uzdatniania wody, która będzie zasilać Kaczkowo Stare i Nowe w wodę. Dla inwestycji uzyskano pozwolenie na budowę.

Na terenie Broku znajduje się nowa oczyszczalnia ścieków wybudowana w roku 2006 i rozbudowana w roku 2014. W roku 2014 powstało też 28 przydomowych oczyszczalni ścieków. Stanowi to mały stopień skanalizowania w stosunku do zwodociągowania terenu miejscowości. W pozostałych gospodarstwach domowych ścieki gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach i wywożone do oczyszczalni ścieków.

Na obszarze miejskim nie wszystkie budynki podłączone są do sieci kanalizacyjnej. **Brak przyłączy koncentruje się na ulicach Brzostowa, Małkińska, Rybacka, Kościuszki, Spokojna, Plac Szkolny.**

LICZBA BUDYNKÓW NIEPODŁĄCZONYCH DO KANALIZACJI - ROZKŁAD PRZESTRZENNY, URZĄD GMINY, 2015

Obecnie Gmina stara się o pozyskanie środków zewnętrznych na wykonanie inwestycji. Ze względu na wysokie koszty, ok. 13 milionów złotych realizacja inwestycji bez uruchomienia środków zewnętrznych nie jest możliwa.

2.2. WYZNACZENIE OBSZARÓW: ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI

Artykuł 9 ust. 1 Ustawy wskazuje, że jako **obszar zdegradowany** może być wyznaczony[16] obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

2.2.1. WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

ANALIZA PRZESTRZENNEGO ROZKŁADU ZJAWISK KRYZYSOWYCH

Z nałożenia informacji o problemach gospodarczych, ekologicznych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych na zdiagnozowany wcześniej obszar koncentracji negatywnych zjawisk społecznych wynikają następujące ustalenia i wnioski:

1. Na obszarze zdiagnozowanych koncentracji problemów społecznych współwystępują z nimi problemy gospodarcze: zarówno niski poziom przedsiębiorczości, jak i słaba kondycja istniejących przedsiębiorstw.
2. Nie stwierdza się występowania szczególnego natężenia problemów ekologicznych za wyjątkiem problemu niskiej emisji (który jednak w chwili obecnej nie jest szczegółowo zdiagnozowany co do rozkładu terytorialnego).

3. Problemy funkcjonalno-przestrzenne występują głównie w centrum miasta i gminy. W szczególności chodzi o obsługę funkcji komunikacyjnych (ze szczególnym priorytetem dla funkcji pieszej i rowerowej) oraz funkcji rekreacyjnych.
4. Problemy techniczne związane z brakiem dostępu do sieci wodno-kanalizacyjnej i złym stanem technicznym dróg, chodników oraz brakiem ścieżek rowerowych dotyczą całej gminy. Ze względu jednak na większe zagęszczenie zabudowy i większą liczbę mieszkańców w centrum Broku uznać należy, że koncentracja i waga tych problemów jest większa dla centralnej części gminy.

Co do zasady granice obszaru zdegradowanego należy wytyczać po naturalnych podziałach w terenie lub innych podziałach zastanych: osiach ulic, osi koryta rzeki, granicach działek itp.

Obszar zdegradowany został wyznaczony na obszarze koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, skorygowanym w taki sposób, aby granice obszaru przebiegały w miarę możliwości po naturalnych podziałach w terenie lub innych podziałach zastanych (np. granicach działek). Do obszaru włączono w niektórych przypadkach niewielkie fragmenty powiązane funkcjonalnie lub scalające obszar koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.

Ze względu na większe zagęszczenie zabudowy i większą liczbę mieszkańców w centrum Broku (sołectwo Brok) uznać należy, że koncentracja i waga zdiagnozowanych problemów jest większa dla centralnej części gminy niż dla pozostałych sołectw. Takim założeniem kierowano się przy określaniu obszaru zdegradowanego.

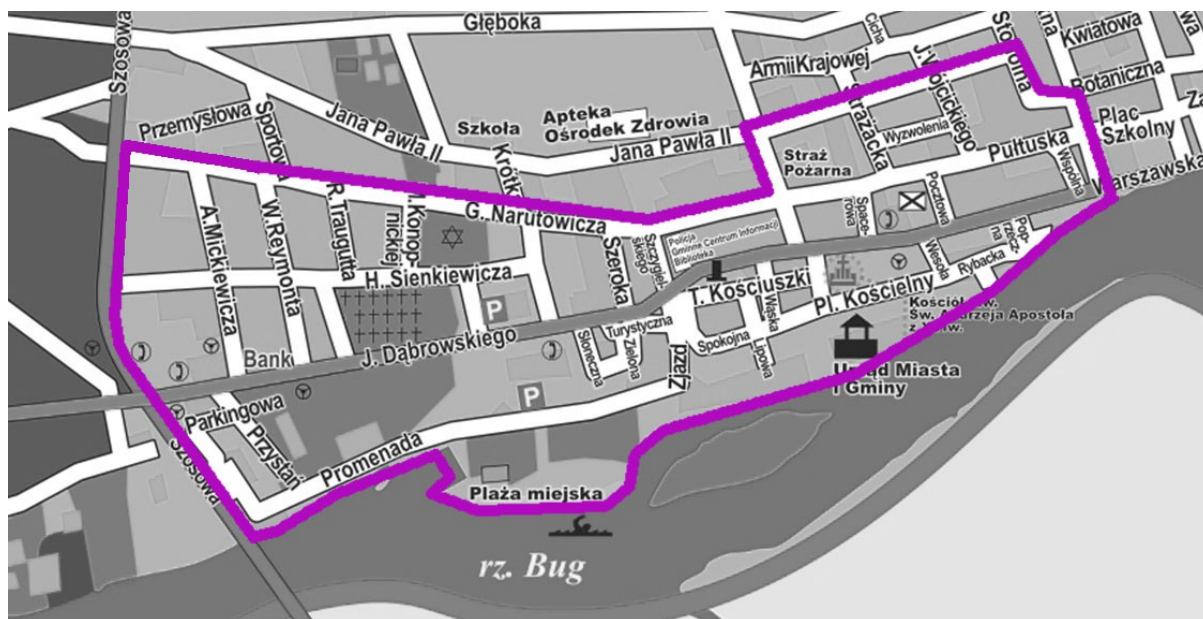
Szczegółowy przebieg granic obszaru zdegradowanego zawiera mapa 1: 5000 stanowiąca załącznik do niniejszej diagnozy.

2.2.2. WYZNACZANIE GRANIC OBSZARU REWITALIZACJI

Obszar rewitalizacji to wyznaczony uchwałą Rady obszar obejmujący **całość lub część obszaru zdegradowanego**, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju gminy, przygotowywana lub prowadzona jest rewitalizacja. Z uwagi na charakter zdiagnozowanych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i technicznych zdecydowano się na wariant najszerszy: **obszar rewitalizacji wyznaczono na całości obszaru zdegradowanego**. Granice obu obszarów (pokrywające się) prezentuje poniższa mapa.

Obszar rewitalizacji wyznaczono w centrum miasta od północy wyznaczony ulicami Narutowicza, Jana Pawła II, od zach. Błotną, od południa obszar wyznacza linia rzeki Bug, od zach. ulicą Szosową.

Całkowita powierzchnia wyznaczonego obszaru rewitalizacji wynosi 53 ha, co stanowi 1.8% całkowitej powierzchni Gminy Brok[17] a zamieszkuje go 300 osób co stanowi 15 % całej populacji mieszkańców gminy [18].

2.3. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI: ZJAWISK NEGATYWNYCH I LOKALNYCH POTENCJAŁÓW

W celu pogłębienia diagnozy dotyczącej obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji przeprowadzono 19 wywiadów indywidualnych z przedstawicielami instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, lokalnymi liderami, przedsiębiorcami i pozostałymi mieszkańcami Broku. Zebrano także dane za pomocą ankiety internetowej, którą wypełniło 48 osób. W ankiecie internetowej wzięło udział 30 kobiet i 18 mężczyzn, 32 osoby były mieszkańcami Broku. Udział wiekowy respondentów rozkłada się następująco: 17 osób w wieku 26 - 35 lat, 9 - 36 - 45 lat, 6- 46 - 55 lat, 5 - 56 - 65 lat, 4 - powyżej 65 lat, 4 - 16 - 19 lat, 3- 20-25 lat. 30 respondentów miało wykształcenie wyższe, 16 średnie, 2 osoby zawodowe.

2.3.1 ASPEKT SPOŁECZNY

GŁÓWNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Z przeprowadzonych wywiadów indywidualnych z mieszkańcami i przedstawicielami instytucji publicznych w Broku wynika, że rozkład bezrobocia w gminie Brok nie wykazuje szczególnych koncentracji przestrzennych. Koncentrację można wskazać jedynie na terenie miasta w odniesieniu do terenów gminy.

Jednocześnie badani wskazują, że **w Broku nie jest łatwo znaleźć pracę, szczególnie młodym ludziom**. Wielu mieszkańców dojeżdża do pracy do pobliskiej Małkini, Ostrowi czy nawet Warszawy.

W Broku funkcjonują głównie małe rodzinne firmy w obszarze agroturystyki czy drobnych usług i handlu. Pewnym utrudnieniem w prowadzeniu działalności są kwestie związane z wymogami dotyczącymi ochrony przyrody na terenie gminy.

„Dużo jest takich osób, którym się nie chce pracować, a o pracę też nie jest łatwo (...) Część osób pracuje dorywczo w takich miejscach jak sale weselne jak lokal gdzieś tam sezonowo, a tak typowo zakładu pracy nie ma większego.” (respondent 1)

Problemy przestępczości, jako istotna składowa degradacji obszaru i czynnik wpływający na jakości życia, zostały dodatkowo zdiagnozowane metodą jakościową, poprzez wywiady z dzielnicowym policji oraz mieszkańcami gminy.

W Broku zlikwidowano posterunek policji. Obecnie raz w tygodniu odbywają się dyżury dzielnicowego sierżanta z policji w Małkini oraz patrole policji.

Mieszkańcy postrzegają Brok jako miejsce bezpieczne. Poczucie takie daje w dużej mierze fakt, że gmina jest mała i wszyscy się znają. Jedynym problemem, na który wskazują są drobne kradzieże, które mają miejsce w posesjach letników.

„Ja się czuję bezpiecznie, bo ja wszystkich znam, mnie znają” (respondent 3)

„Jeśli coś się zdarza to tak pojedynczo. Ta żeby się bać iść ulicą to tak nie ma.” (respondent 2)

„Ludzie skarżą się na złodziejstwo, szczególnie włamania do tych domów letniskowych” (respondent 8)

Niskie poczucie bezpieczeństwa nie jest wskazywane przez mieszkańców gminy jako istotny problem społeczny. Znacznie bardziej mieszkańcy dostrzegają problem bezrobocia i brak perspektyw rozwoju dla młodych mieszkańców Broku. Jednym ze zdiagnozowanych problemów jest brak miejsc pracy i postrzegany niski potencjał ekonomiczny gminy.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTURALNA

W Broku można zidentyfikować niewiele zrzeszonych podmiotów społecznych. Wśród tych działających, na terenie gminy są:

Ochotnicza Straż Pożarna, Brokowskie Stowarzyszenia Wspierania Przedsiębiorczości, Brokowski Klub Karate Kyokushikai, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży.

Mieszkańcy w przeprowadzonych wywiadach potrafili jednak wskazać jedynie na działanie Ochotniczej Straży Pożarnej, Stowarzyszenia Przedsiębiorców oraz zespołu muzycznego Jarzębina, który kiedyś był klubem seniora oraz wspominają, że w gminie odbywają się zajęcia karate.

Mieszkańcy Broku raczej nie podejmują wspólnych inicjatyw, nie spędzają wspólnie czasu, a dostępna infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni też temu nie sprzyja.

“takich inicjatyw typowo społecznych tak nie kojarzy mi się nic w tej chwili, żeby się działo tak żeby się ludzie skrzyknęli”

“integracji za bardzo tu nie ma, żeby społeczeństwo się skrzyknęło wspólnie coś zrobić”

Mieszkańcy, którzy wypełnili ankietę internetową w większości spędzają czas wolny w domu i najbliższym otoczeniu:

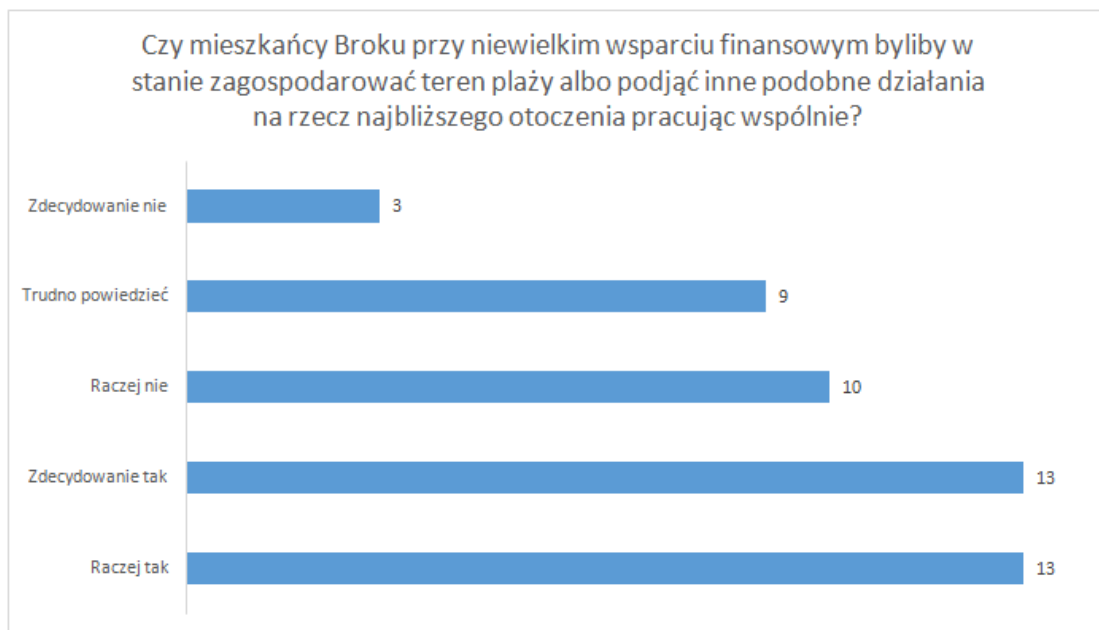

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N= 48, WIELOKROTNE ODPOWIEDZI

Mieszkańcy nie potrafią wskazać lokalnych liderów, sugerują wręcz, że osoby, które wychodzą z własną inicjatywą nie są zbyt pozytywnie odbierane:

„Ktoś, kto ma inicjatywę, to zaraz jest postrzegany, że jest z zewnątrz i chce biznes zbić.”

Mieszkańcy Broku, którzy wypełnili ankietę internetową mają jednak przekonanie o potencjale wspólnotowym mieszkańców gminy. Połowa z nich jest przekonana, że mieszkańcy są w stanie podjąć wspólne działania na rzecz gminy.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N= 48

Warto także zwrócić uwagę, że w gminie słabo funkcjonują mechanizmy bezpośredniego angażowania mieszkańców do współdecydowania o lokalnej wspólnocie.

W gminie nie działa fundusz sołecki, konsultacje społeczne organizowane są sporadycznie (ostatnie dotyczyły zmiany nazwy sołectwa Kaczkowo oraz przyjęcia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej). Również uwagi do zmiany studium zagospodarowania przestrzennego, nad którym gmina pracuje już od kilku lat, dotyczą głównie zmiany przeznaczenia działki z obecnej formy na budowlaną, nie można więc powiedzieć, że gmina prowadzi szeroką dyskusję z mieszkańcami nad kierunkami rozwoju gminy.

Problem niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym w Broku jest zauważalny. Dotyczy całej gminy, trudno na podstawie posiadanych danych wywnioskować czy ma jakieś koncentracje przestrzenne.

Wyraźnie widać natomiast, że w Broku funkcjonują swego rodzaju rytuały charakterystyczne dla małych miejscowości, tj. załatwianie spraw bezpośrednio u burmistrza czy przez radnego i niski poziom debaty publicznej.

2.3.2 ASPEKT PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNY

W Broku zauważalne są duże deficyty jeżeli chodzi o możliwości aktywnego spędzania czasu, podejmowania aktywności kulturalnej i społecznej.

Mieszkańcy Broku najczęściej spędzają czas we własnych domach. Jeżeli gdzieś wychodzą, to pospacerować po lesie (10 odpowiedzi w ankiecie internetowej), promenadzie bądź nad rzeką (22 odpowiedzi w ankiecie internetowej). W tych miejscach przebywają w Broku najchętniej.

„bardzo chętnie chodzimy na plażę robimy taką rundkę na plażę, dookoła Broku tam aż gdzie jest stacja benzynowa, czasami pod las, czasami rowerami”

„jak potrzebuję atrakcji, to właśnie wyjeżdżam z Broku”

Mieszkańcy zwracają uwagę na brak infrastruktury oraz miejsc do spędzania wolnego czasu. Odnoszą się do wcześniejszych lat funkcjonowania Broku, kiedy dostępność ta była większa:

„Za moich młodych lat do samej promenady była plaża, z której korzystali mieszkańcy, wspólnie wybierali żwir, a jak przychodziła wiosna, woda wyrównywała”

„Promenada nadbużańska tak naprawdę jest to bardzo ładne miejsce (...) W ciągu tygodnia jakieś tam jazdy samochodami, wywozy nieczystości, jest pozalewana, brudna i nie ma tam żadnej infrastruktury rekreacji. Idąc promenadą marzy nam się tu kawiarenka, tu lodziarnia”.

Mieszkańcy Broku w zakresie spędzania czasu wolnego mogą korzystać z oferty biblioteki, która organizuje wydarzenia zarówno dla dzieci jak i dla dorosłych. Wskazują jednak, że szczególnie brakuje oferty dla młodzieży.

„nie ma czegoś takiego jak dom kultury gdzie młodzież po prostu mogłaby sobie usiąść i się spotkać tak posiedzieć nie wiem posłuchać jakiegoś koncertu czy czegoś”

„spacery młodzieży polegają na przejściu na stację paliw zrobieniu jakiś zakupów nie wiem nie wnikam w to, co kupują i ewentualnie płatanie się po promenadzie bądź gdzieś siedzenie pod pizzerią”

Przy Zespole Szkół w Broku funkcjonuje siłownia zewnętrzna i plac zabaw oraz boisko, dostępne także poza godzinami pracy szkoły. Mieszkańcy korzystają także z sali gimnastycznej w ZPPO w Broku.

„Brakuje boiska takiego o normalnych wymiarach takiego Orlika (...) takiego boiska gdzie drużyna piłkarska mogłaby sobie grać (...). Panowie jeżdżą do sąsiedniej wsi i tam wynajmują salę”

„Na świetlicach odbywają się [głównie] kościelne rytuały. (...) Na co dzień nie dzieje się nic.”

Wielu mieszkańców wyjeżdża do pobliskich miejscowości, aby skorzystać z zajęć kulturalnych czy sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N=48, PYTANIA OTWARTE

Mieszkańcy wskazują na okazjonalnie odbywające się wydarzenia:

„[czasami] coś, ktoś do nas przyjdzie jakieś widowisko. No i festyn rodzinny Dni Broku.”

Mieszkańcom Broku jednak nie tylko o takie formy spędzania czasu chodzi. **Potrzeba z jednej strony zorganizowanej i regularnej oferty spędzania czasu dla mieszkańców w różnym wieku oraz niezobowiązujących miejsc spotkań w formie kawiarni, pubu czy miejsc w przestrzeni publicznej.**

Brakuje też infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, która również mogłaby z powodzeniem być wykorzystywana przez turystów: ścieżek rowerowych i spacerowych, przystani wodnej i sprzętu wodnego, dostępnego boiska, basenu czy kąpieliska.

2.3.3. ASPEKT GOSPODARCZY

Dostęp do sklepów i usług w Broku jest charakterystyczny dla małych miejscowości - drobne sklepy z artykułami spożywczymi i przemysłowymi, podstawowe usługi, jak fryzjer czy krawcowa skoncentrowane w centrum gminy. Dostęp do sklepów i usług w Broku jest zdaniem mieszkańców wystarczający, aby zaspokoić podstawowe potrzeby, jednak mieszkańcy na większe zakupy wybierają się do okolicznych miejscowości. Podobnie turyści dla których ceny i wybór towarów w Broku nie jest do końca zadowalający.

„ (...) sklepy są, ale tak naprawdę (...) z reguły na większe zakupy jeździ się gdzieś dalej [Ostrów,

Warszawa]. (...) Jeden sklep wielobranżowy. (...) przyjeżdżają z bagażnikiem [turyści ze swoim zaopatrzeniem] ze względu na ceny na to, że czegoś nie ma (...) tak trzeba na to spojrzeć.”

2.3.4. ASPEKT TECHNICZNY

Stan dróg, jezdni i chodników wskazany był przez osoby wypełniające ankietę internetową, jako najważniejsza kwestia wymagająca poprawy w Broku. Wskazało tak ¾ ankietowanych.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N= 48, WIELOKROTNE ODPOWIEDZI

Wiele dróg wewnętrznych jest nieutwardzonych. Mieszkańcy szczególnie zwracają uwagę na stan ul. Brzostowej, Pułtuskiej i Narutowicza, przy której mieści się kilka ośrodków turystycznych, a ulica wymaga przebudowy wraz z kanalizacją i odwodnieniem. Takich dróg w gminie jest więcej.

2.3.5. PODSUMOWANIE. POTENCJAŁ GMINY I POŻĄDANE KIERUNKI ZMIAN

Brok kojarzony jest przez samych mieszkańców ze spokojnym, cichym miasteczkiem o dużej wartości przyrodniczej.

Wypoczynek, rzeka, las, cisza i spokój to skojarzenia, które mieszkańcy najczęściej wiążą z Brokiem.

„fantastyczne miasteczko, jedno z najmniejszych w Polsce, z wielkimi walorami”

“tu jest fajnie, ja bym się stąd nie wyprowadzała (...) jest cicho jest spokojnie, drażni mnie trochę to, że nie ma anonimowości jak w dużym mieście no i to czasem denerwuje”

Jednocześnie odpowiedzi mieszkańców wskazują na inny obraz Broku, jako miejsca, w którym nic się nie dzieje, śpiącego i wyludniającego się miasteczka.

Mieszkańcy często wskazują na wcześniejsze lata, kiedy Brok, ze względu na funkcjonowanie wielu ośrodków letniskowych tętnił życiem. Obecnie gmina nie stwarza mieszkańcom możliwości pracy, rozwoju, a także atrakcyjnego wypoczynku.

„To już nie jest taki Brok jak był kiedyś (...) było [tu] dużo ośrodków, dużo więcej wczasowiczów (...) weselej było.”

Z czym kojarzy się Brok?

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N= 48, PYTANIE OTWARTE

To, co podoba się samym mieszkańcom to **przyroda, spokój i klimat małego miasteczka**. Na uwagę zwracają też konkretne miejsca w przestrzeni publicznej: kościół i najbliższe otoczenie, plaża oraz promenada.

Co najbardziej podoba się w Broku?

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N= 48, PYTANIE OTWARTE

Położenie Broku oraz zasoby przyrody, na które często zwracają uwagę mieszkańcy, są wskazywane przez nich, jako potencjał gminy, który warto rozwijać w kierunku turystyki.

“Każdy, kto szuka spokoju to go znajdzie, nadbużańskie łąki, klimat bocianów, klimat Puszczy Białej i rzeki Bug tworzy piękny krajobraz, a przy tym mikroklimat (...), który bardzo dobrze sprzyja dla ludziom”.

Co jest potencjałem Broku, który warto rozwijać/wzmacniać?

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE PZR, ANKIETA INTERNETOWA, N= 48, PYTANIE OTWARTE

Potencjał, który nietrudno wskazać odwiedzając Brok jest obecnie zdaniem mieszkańców niezagospodarowany i zupełnie niewykorzystany.

Zarówno pod względem turystycznym, jak i zagospodarowania tego potencjału miejsca dla samych mieszkańców.

W Broku brakuje infrastruktury turystycznej: zaczynając od oznakowania, poprzez ścieżki rowerowe i spacerowe aż po małą różnorodność miejsc do wypoczynku i noclegu:

„Z perspektywy lat Brok stracił na swojej atrakcyjności, czemu? Bo te ośrodki, które były podupadły i to co było kiedyś atutem teraz straszy.”

„Jest las, w lesie jest trochę ścieżek rowerowych, brakuje ścieżek spacerowych, brak oznakowania, przedstawiania atrakcyjności Broku.”

Ośrodki letniskowe wraz z domami letników funkcjonują właściwie od późnej wiosny do jesieni. Turyści rzadko pojawiają się w Broku poza sezonem. Pytanie, czy gmina stwarza ku temu możliwości?

Miejsc, które można w Broku zagospodarować pod względem turystycznym czy rekreacyjno-wypoczynkowym jest wiele (wystarczy wymienić choćby kilka: plaża, promenada, budynek po ośrodku zdrowia czy gminnym domu kultury) jednak brakuje wizji, pomysłu i podmiotu, który podjąłby taką inicjatywę. Zwracają uwagę na to sami mieszkańcy:

„Można by coś w tym miejscu zrobić (...) ale brakuje kogoś, kto by miał inicjatywę, kto mógłby czymś przekonać”

2.3.6. KIERUNKI ZMIAN

Brok po przeprowadzonej analizie zebranych danych oraz badaniach społecznych przedstawia się jako gmina, która nie potrafi wykorzystać swojego potencjału zarówno dla podniesienia jakości codziennego życia mieszkańców jak i w kontekście rozwoju indywidualnej turystyki, która jest najbardziej korzystnym i prawdopodobnym kierunkiem rozwoju dla gminy.

Mieszkańcy zapytani o to, czego im najbardziej w Broku brakuje wskazali przede wszystkim na ofertę turystyczną, infrastrukturę sportowo-rekreacyjną i miejsca/ofertę spędzania czasu wolnego.

Wydaje się, że to osoby z zewnątrz, turyści i letnicy, nadają dzisiaj bieg gminie i wyznaczają jej rytm funkcjonowania. Aktywność mieszkańców i ich wpływ na funkcjonowanie gminy jest niewielki i w dużej mierze sprowadza się do reagowania na potrzeby osób przyjeżdżających z zewnątrz.

„Jak wy tu jesteście to Brok żyje, jak kończy się sezon to nie ma nic, jak by Brok umarł.”

„Brok żył z turystów, nie ma tu rolników. Albo mieszkają ludzie, którzy dojeżdżają do pracy, albo tacy, którzy są na emeryturze.”

Mieszkańcy konsekwentnie wskazują, że zmiany w Broku rozpoczęliby od rozwoju infrastruktury dla turystyki i wypoczynku, stworzenia oferty kulturalno-sportowej, z której skorzystaliby nie tylko turyści, ale także mieszkańcy.

“plaże, co tam zrobić nie bardzo wiem (...) to zarosło takie jest nie wiadomo, co i tam zrobić stanicę wodną”

“coś ze zrobieniem dla młodzieży bardziej, pobudzenie ludzi do działania, bo nie ma czegoś takiego, kiedyś się czyn społeczny mówiło na to tak”

„Cały czas jest niezagospodarowana rzeka Bug, to największy atut Broku, jedyne co się dzieje to raz w roku impreza miejska Dni Broku.”

Mieszkańcy zwracają uwagę na jeszcze bardzo ważną kwestię związaną z rozwojem Broku. Konieczny jest plan rozwoju i współpraca przy jego tworzeniu oraz realizacji. Wydaje się, że w dużej mierze to brak wzajemnego wsparcia i współpracy między mieszkańcami, urzędem i przedsiębiorcami oraz brak angażowania lokalnych liderów do działań i ich wzmacniania jest jedną z głównych przyczyn stagnacji, w jakiej znajduje się Brok dzisiaj.

Mieszkańcy, których aktywność koncentruje się głównie wokół własnych domów nie mają wspólnej agory, miejsca, które pozwalałoby na wspólne spotkania, dyskusje. Jednostkowe problemy załatwiają, jak to zwyczajowo dzieje się w mniejszych miejscowościach, bezpośrednio u burmistrza czy przez radnych.

Dotychczasowe remonty i inwestycje w infrastrukturę, które niewątpliwie były potrzebne, zdają się przyciemniać nieruszone od dłuższego czasu potrzeby i problemy mieszkańców.

„Rozmawia się wszystko bardzo dobrze, bardzo miło, ale mam wrażenie, że samorząd jest albo ubezwłasnowolniony w kwestii możliwości (...) mówi się wszystko fajnie, ale spotykamy się za dwa miesiące i ciągle to samo.”

„Moim zdaniem brakuje planu rozwoju.”

„Trzeba zrzeszyć tych którzy mają coś do zaoferowania, by każdy pokazał co ma i działać wspólnie.”

„Brakuje systematycznych, sukcesywnych spotkań na temat współpracy z miastem, działań i współpracy, bo spotkania raz na trzy lata nic nie dają.”

2.3.7. SKRÓT ANALIZY GŁÓWNYCH PROBLEMÓW Z OBSZARU REWITALIZACJI I ICH PRZYCZYN

Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców, szczególnie wśród osób młodych	- brak dobrych wzorców - brak impulsów do zmian - brak umiejętności wykorzystania istniejących potencjałów - brak wsparcia
Niska funkcjonalność przestrzeni publicznej	- brak zarządzania obszarem - brak dialogu, konsultacji - brak aktywności mieszkańców - niska aktywność organizacji pozarządowych i grup nieformalnych
Niski stopień aktywnego spędzania czasu wolnego oraz niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego (szczególnie dla młodzieży)	- brak wsparcia dla liderów społecznych zachęcających do aktywności - brak oferty odpowiadającej potrzebom mieszkańców - niedostateczna liczba miejsc do wspólnego spędzania czasu i niewystarczające wykorzystanie możliwości miejsce już istniejących
Niska aktywność obywatelska	- nieskuteczne działanie i nieumiejętne wykorzystanie narzędzi wzmacniających partycypację obywatelską na linii samorząd - mieszkańiec - niewykorzystanie potencjału rad sołeckich i sołtysów - brak wsparcia dla liderów społecznych

3. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

Część planistyczna programu rewitalizacji jest odpowiedzią na wyniki przeprowadzonej diagnozy. Nie jest ona jednak odpowiedzią bierną: w wielu aspektach nie ogranicza się do tego, co niejako automatycznie wynika z diagnozy problemów, lecz – opierając się o zdiagnozowany potencjał – wychodzi naprzeciw wyzwaniom, podejmując przedsięwzięcia prewencyjne i wyprzedzając powstawanie lub nasilanie się problemów możliwych do przewidzenia w przyszłości. **Niniejszy program ma więc za swe źródło, oprócz oparcia na diagnozie, zakotwiczoną w przyszłości wizję.**

3.1. WIZJA I CELE REWITALIZACJI

Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 stanowi, że Program Rewitalizacji zawiera w szczególności opis **wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji**, a także **cele rewitalizacji** oraz odpowiadające im **kierunki działań** służące eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

Wizja i uporządkowany system celów rewitalizacji powinny stanowić spójną całość w tym sensie, że każdy z celów rewitalizacji musi w sposób czytelny i niebudzący wątpliwości przyczyniać się do realizacji określonego fragmentu wizji oraz wizji jako całości.

3.1.1. OPIS WIZJI STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Za horyzont wizji przyjęto rok 2023.

WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI I MIASTA BROK*

W roku 2023 Brok będzie atrakcyjnym miejscem do wypoczynku i bazą dla alternatywnej turystyki, opartej o walory środowiskowe gminy. Brok będzie wykorzystywał swoje unikatowe położenie w dolinie Bugu, w otoczeniu lasów, łąk i torfowisk. Dzięki licznym turystom - przyrodnikom będą rozwijały się lokalne małe biznesy, obsługujące przyjeżdżających gości. Brok będzie zapewniał dobre warunki do życia i spędzania wolnego czasu. Mieszkańcy aktywnie będą uczestniczyć w tworzeniu nowej marki Broku. Obszar rewitalizacji dzięki oddziaływaniu na całą gminę, stanie się kołem zamachowym dla jej rozwoju.

*Ze względu na specyfikę obszaru rewitalizacji, który silnie oddziałuje na całą społeczność wizja będzie się odnosić do obszaru całej gminy.

MISJA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Misja to generalna wartość, do której dążenie jest niezmiennym celem samorządu miasta w perspektywie długoletniej. Misja rewitalizacji musi stanowić inspirującą odpowiedź na zdefiniowane problemy w długoterminowej perspektywie rozwoju, które będą rozwiązywane w procesie rewitalizacji.

OŻYWIĆ BROK

Jak rozumiemy tę misję:

- Ożywić Brok to przełamać w nim atmosferę marazmu społecznego i poczucia braku możliwości, sprawić aby mieszkańcy poczuli się gospodarzami swojego otoczenia i aktywnie wzięli się za jego poprawianie.
- Ożywić Brok to zaktywizować do współdziałania instytucje i ludzi.
- Ożywić Brok to stworzyć szansę mieszkańcom do realizacji potrzeb związanych z przedsiębiorczością rozwijania swoich biznesów.
- Ożywić Brok to przywrócić rzekę mieszkańcom i mieszkankom. Sprawić, aby rzeka i przyroda z nią związana wspierała rozwój Broku.

3.1.2. STRUKTURA CELÓW REWITALIZACJI

Cele rewitalizacji powinny być wybrane tak, aby implikowały następnie kierunki działań, służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk ujawnionych w pierwszej części diagnozy (negatywnych zjawisk społecznych i nakładających się na nie innych negatywnych zjawisk). Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom powinno z kolei polegać na wykorzystaniu potencjałów zidentyfikowanych w drugiej części diagnozy.

W niniejszym Programie definiuje się **trzy** podporządkowane misji cele strategiczne oraz 7 celów operacyjnych podporządkowanych celom strategicznym. Struktura celów jest więc *de facto* trzystopniowa: misja – cele strategiczne – cele operacyjne.

Struktura przyjętych w niniejszym GPR **trzech celów strategicznych** i podporządkowanych im **siedmiu celom operacyjnym** przedstawia się następująco:

CEL STRATEGICZNY 1. BROK ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ

Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie zaangażowania obywatelskiego mieszkańców gminy w procesy konsultacji oraz współdecydowania o kierunkach rozwoju gminy

Cel operacyjny 1.2. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działalność w III sektorze.

CEL STRATEGICZNY 2. ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW GMINY W OPARCIU O POTENCJAŁY OBSZARU REWITALIZACJI

Cel operacyjny 2.1. Zwiększenie liczby turystów

Cel operacyjny 2.2. Zwiększenie liczby mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą.

CEL STRATEGICZNY 3. BROK ZAPEWNIĄ DOBRĄ JAKOŚĆ ŻYCIA I WYPOCZYNKU

Cel operacyjny 3.1. Wybudowanie 20 km tras pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą do roku 2023.

Cel operacyjny 3.2. Realizacja w gminie min. 12 wydarzeń kulturalnych w roku do roku 2023.

CEL STRATEGICZNY 4. BROK ZAPEWNIĄ DOBRĄ JAKOŚĆ ŚRODOWISKA POPRZECZ INSTALACJE OZE W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, ROZWÓJ SIECI KANALIZACYJNEJ

Cel operacyjny 4.1 Ograniczenie niskiej emisji oraz innych zanieczyszczeń do środowiska naturalnego.

3.1.3. CELE REWITALIZACJI I OPIS GŁÓWNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ

CEL OPERACYJNY 1.1. ZWIĘKSZENIE ZAANGAŻOWANIA OBYWATELSKIEGO MIESZKAŃCÓW GMINY W PROCESY KONSULTACJI ORAZ WSPÓŁDECYDOWANIA O KIERUNKACH ROZWOJU GMINY

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Wprowadzić narzędzia zwiększające zaangażowanie mieszkańców w procesy podejmowania decyzji i redystrybucji publicznych środków. Zapewnić udział mieszkańców w procesie rewitalizacji i zachęcić ich do partycypacji obywatelskiej.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1. Wdrożenie narzędzi zwiększających partycypację mieszkańców i zaangażowanie w sprawy gminy. Wdrożenie ustawowych oraz społecznych rozwiązań, które umożliwią zwiększenie partycypacji mieszkańców oraz ich aktywności i zaangażowania w sprawy gminy.

Zadania

1. Wdrożenie funduszu sołectkiego

Na podstawie Ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołectkim w gminie zostanie wdrożony fundusz sołectki, który wzmocni podmiotowość sołtysów i rad sołectkich oraz umożliwi zaangażowanie mieszkańców

w ramach 9 sołectw, na które podzielona jest gmina. W pierwszej kolejności powołane zostaną fundusze sołeckie w sołectwach w obszarze rewitalizacji.

Szacowany koszt realizacji: 2 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet gminy

2. Wdrożenie Inicjatywy Lokalnej

Na podstawie nowelizacji ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 2010 roku (Rozdział 2a ustawy art.19b – 19h) w gminie zostanie wdrożona inicjatywa lokalna, która stworzy ramy działania nieformalnym grupom mieszkańców zachęcając ich i zwiększając im możliwości działania na rzecz lokalnej społeczności.

Szacowany koszt realizacji: 10 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet gminy

3. Opracowanie zasad dialogu społecznego - Regulaminu konsultacji społecznych

Opracowanie Regulaminu konsultacji społecznych wzmocni przeprowadzane konsultacje w gminie poza obszar realizowanych konsultacji wymaganych ustawowo. Wzmocni aktywność mieszkańców i ich wpływ na decyzje podejmowane w gminie. Regulamin zostanie wypracowany przy udziale mieszkańców gminy.

Szacowany koszt realizacji: 3 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet gminy

4. Powołanie pełnomocnika ds. dialogu społecznego

W Urzędzie Gminy zostanie powołany pełnomocnik ds. dialogu społecznego, który odpowiadać będzie za planowanie oraz koordynację działań partycypacyjnych i konsultacyjnych w gminie oraz za współpracę z organizacjami pozarządowymi i grupami nieformalnymi mieszkańców.

Szacowany koszt realizacji: bezkosztowo

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

5. Powołanie społecznej Rady ds. rozwoju Broku

Spółeczna Rada ds. Rozwoju Broku składać się będzie z przedstawicieli różnych grup mieszkańców (przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów i innych osób). Nabór do Rady będzie miał charakter otwarty. Rada będzie ciałem społecznym, którego głównym zadaniem będzie doradztwo i pomoc w realizacji działań związanych z rozwojem gminy. Rada odpowiadać będzie także za koordynację działań w obszarze rewitalizacji oraz wdrażanie strategii promocji i rozwoju turystyki gminy, bieżące monitorowanie realizacji programu rewitalizacji

Szacowany koszt realizacji: 2 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet gminy

6. Wdrożenie systemu informacyjnego o działaniach samorządu i planowanych zmianach związanych z rewitalizacją (kanały i narzędzia dopasowane do różnych grup użytkowników)

Koordinator rewitalizacji po stronie Urzędu Gminy wraz z Radą ds. rozwoju Broku opracują system informacyjny o działaniach samorządu i planowanych zmianach związanych z rewitalizacją. Zaplanują wdrożenie takich narzędzi jak np. przebudowa strony internetowej gminy, wzmocnienie gminnego systemu sms, wzmocnienie gminnej gazety itp.

Szacowany koszt realizacji: 10 000 zł

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet gminy

CEL OPERACYJNY 1.2. ZWIĘKSZENIE ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW GMINY W DZIAŁALNOŚĆ W III SEKTORZE.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Podjęcie działań zwiększających zaangażowanie społeczne. Wprowadzić narzędzia edukacyjne, zachęcające do zakładania i prowadzenia organizacji pozarządowych. Wspierać działalność i rozwój III sektora.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2. Wdrożenie narzędzi wspierających prowadzenie i rozwój aktywności społecznej mieszkańców

Zadania:

1. Uruchomienie systemu mini grantów (do 500 zł) na inicjatywy społeczne dla mieszkańców i grup nieformalnych

Szacowany koszt realizacji: 30 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,

2. Cykl warsztatów dla mieszkańców z zakresu organizowania się i prowadzenia działalności pozarządowej, zdobywania środków na finansowanie działalności wraz ze wsparciem prawnym dla nowych organizacji.

Szacowany koszt realizacji: 20 000 zł

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok, organizacja pozarządowa

Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

3. Wprowadzenie konkursów na realizację zadań własnych gminy przez organizacje pozarządowe

Wprowadzenie konkursów na realizację zadań własnych gminy przez organizacje pozarządowe będzie dodatkowym działaniem wzmacniającym organizacje działające w gminie, które powinno wynikać z wdrożonego Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Szacowany koszt realizacji: 10 000 zł

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet gminy

4. Przygotowanie, zakup i udostępnienie na potrzeby lokalnych organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i mieszkańców lokali i sprzętu.

W budynku przy ul. Pułtuskiej 22 w Broku (dawny Dom Kultury) zostanie utworzone Centrum Kultury Sportu i Rekreacji zostanie przygotowana sala warsztatowa wraz z niezbędnym zapleczem (tj. rzutnik, ekran, stoły i krzesła, flipchart, materiały biurowe, komputer, drukarka, czajnik, naczynia), która bezpłatnie będzie udostępniana organizacjom pozarządowym oraz grupom nieformalnym na realizację inicjatyw społecznych.

Ponadto możliwe będzie wypożyczenie niezbędnego sprzętu (np. stołów i krzeseł plenerowych, nagłośnienia itp.) na potrzeby realizacji zadań organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych.

Szacowany koszt realizacji: 15 000 zł

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok, Biblioteka Publiczna w Broku,

Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Programy Ministerstwa Kultury, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

CEL STRATEGICZNY 2. ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW GMINY W OPARCIU O POTENCJAŁY OBSZARU REWITALIZACJI

CEL OPERACYJNY 2.1. ZWIĘKSZENIE LICZBY TURYSTÓW

Kierunki działań

Stworzyć strategię rozwoju gminy opartą na turystycznym potencjale miejsca - wykorzystaniem zasobów rzeki. Stworzyć turystyczną markę "Brok nad Bugiem" - miejsca czystego, spokojnego i zdrowego sąsiadującego z dziką przyrodą.

Wykorzystać potencjał mieszkańców przy tworzeniu nowej oferty / produktów turystycznych w tym zwiększeniu bazy noclegowej. Brok powinien przyciągać turystów przez cały rok.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 3: Przygotowanie strategii promocji i rozwoju turystyki gminy z udziałem mieszkańców i jej wdrożenie

- stworzenie kilku kluczowych produktów turystycznych (także w postaci produktów kulturalnych, np. festiwal)
- hasło promocyjne gminy np. " Brok nad Bugiem"
- rozwój turystyki ekologicznej, ornitologicznej
- nowa identyfikacja wizualna gminy, zbieżna ze strategią rozwoju turystyki i hasłem
- wykorzystanie różnych kanałów promocji (film promocyjny, materiały drukowane, promocja przez VOD, newsletter, aplikacja mobilna wspomagająca zwiedzanie Broku, aktualizacja strony internetowej i lepsze pozycjonowanie w wyszukiwarkach)
- nowa strona www Broku, odpowiadająca potrzebom współczesnego turysty

Szacowany koszt realizacji 150 000 zł.

Podmiot odpowiedzialny za realizację. Gmina Brok

Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,

PRZEDSIĘWZIĘCIE 4. Zagospodarowanie budynku przy ul. Pułtuskiej 22 w Broku na rzecz wzmocnienia działań turystycznych:

W budynku powstanie Ośrodek Edukacji Ekologicznej, wraz z centrum szkoleniowo - konferencyjnym, który swoją ofertę będzie kierował zarówno do grup szkolnych i kolonijnych, jak również biznesu, oferując im program oparty o dziedzictwo przyrodnicze regionu.

Na parterze budynku będzie funkcjonowało brokowskie Centrum Kultury Sportu i Rekreacji oraz Sala Ziemi Brokowskiej (izba pamięci). Terenu kół OEE zagospodarowany, jako przestrzeń edukacyjna (stoliki, krzesła, stoliki szachowe, wystawy plenerowe).

Szacowany koszt realizacji: 800 000 zł

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok,

Źródła finansowania: budżet Gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, NFOŚiGW, WFOŚiGW,

PRZEDSIĘWZIĘCIE 5. Ogólnopolski Festiwal Fotografii Przyrodniczej "Ptaki Doliny Bugu"

Organizacja ogólnopolskiego festiwalu, odbywającego się w całym mieście, który przyciągnie fotografów przyrody i licznych amatorów fotografii przyrodniczej oraz widzów. Z nagrodami, konkursami, warsztatami i wycieczkami po okolicy. Noclegi i wyżywienie u mieszkańców.

Szacowany koszt realizacji rocznej edycji: 100 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Centrum Kultury Sportu i Rekreacji we współpracy z przyrodniczymi NGO ub innymi partnerami społecznymi działającymi w obszarze edukacji ekologicznej np. Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Szkoły z terenu Gminy,

Źródła finansowania: budżet Gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, NFOŚiGW, WFOŚiGW,

CEL OPERACYJNY 2.2. ZWIĘKSZENIE LICZBY MIESZKAŃCÓW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

Inspirować mieszkańców do wykorzystania turystycznego potencjału miasta i wsparcie ich w tych działaniach.

Stale monitorować ruch turystyczny, gromadzić dane aby wspierać decyzje biznesowe mieszkańców. Gmina poprzez inwestycję w rozwój ruchu turystycznego daje mieszkańcom możliwość zwiększania swoich dochodów.

Każda interwencja w przestrzeń publiczną (brzeg rzeki, taras widokowy) będzie uwzględniać możliwości prowadzenia działalności usługowej.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 6. Programy aktywizacji i edukacji pozaszkolnej dla dzieci i młodzieży, nastawiony na wzbudzanie i utrwalanie postawy przedsiębiorczej, poprzez pracę projektową i współpracę między liderami, np. pilotażowy projekt założenia ogrodu prowadzonego przez młodzież, która będzie sprzedawać warzywa letnikom, młodzi zakładają punkt naprawy rowerów, mobilną kawiarnię lub inne drobne usługi

Szacowany koszt realizacji: 20 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację. Gmina Brok, Zespół Publicznych Placówek Oświatowych w Broku

Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Inicjatywa lokalna, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

PRZEDSIĘWZIĘCIE 7. Cykl szkoleń i warsztatów dla mieszkańców w zakresie działalności biznesowej w obszarze turystyki, np. w formie seminariów o turystyce środowiskowej.

Szacowany koszt realizacji: 20 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok.

Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, WFOŚiGW, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

PRZEDSIĘWZIĘCIE 8. Punkt doradztwa biznesowego

Powołanie przy urzędzie gminy, punktu doradztwa biznesowego, którego zadaniem będzie pomaganie mieszkańcom w otwieraniu, prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczych. Zadaniem punktu będzie także monitoring i analiza ruchu turystycznego w gminie i udostępnianie danych mieszkańcom i potencjalnym inwestorom. Przedsięwzięcie zakłada zatrudnienie wykwalifikowanego doradcy. Na nowej stronie www.brok.pl, każdy mieszkaniec będzie mógł założyć swoją witrynę pod unikalnym adresem np. kajaki.brok.pl, podlasem.brok.pl, festiwalsztuki.brok.pl, festiwalkoloru.brok.pl

Szacowany koszt realizacji: 50 000

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Źródła finansowania: budżet Gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

CEL STRATEGICZNY 3. BROK ZAPEWNIĄ DOBRĄ JAKOŚĆ ŻYCIA I WYPOCZYNKU

CEL OPERACYJNY 3.1. WYZNACZENIE 20 KM TRAS PIESZO-ROWEROWYCH WRAZ Z INFRASTRUKTURĄ TOWARZYSZĄCĄ DO ROKU 2023.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Brok ma idealne warunki do spacerów i jazdy na rowerze. Brok stanie się naturalnym punktem startowym dla osób lubiących piesze wędrówki i turystów rowerowych. Na większości ulic należy wspierać ruch pieszy, umieszczać ławki i zadbać o uspokojenie ruchu samochodowego. Należy zachęcać do pieszych wędrówek, rowerowych wycieczek wytyczając nowe, tematyczne trasy, które będą czytelnie oznakowane.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 9. Przebudowa dróg lokalnych i nowa organizacja ruchu.

Zadania:

1. Przebudowa ulic Spokojnej i Rybackiej, Pułtuskiej, Narutowicza jako strefy uspokojonego ruchu, np. ulice typu: woonerf – rodzaj ulicy w strefie zurbanizowanej, na której położono nacisk na wysoki poziom bezpieczeństwa, uspokojenie ruchu przy zachowaniu miejsc parkingowych i funkcji komunikacyjnej z priorytetem dla pieszych i rowerzystów. Woonerf jest w założeniu przestrzenią publiczną, która łączy funkcje ulicy, deptaku, parkingu i miejsca spotkań mieszkańców. Podstawą projektowania ulicy tego typu jest rezygnacja z tradycyjnego podziału przestrzeni między jezdnię

i chodniki oraz zastosowanie elementów małej architektury. Zmodernizowane ulice mogą posłużyć, jako miejsca do uprawiania nordic walking.

2. Przekształcanie wszystkich wewnętrznych dróg w osi północ-południe w pieszojezdnie.
3. Oznakowanie istniejących i planowanych tras do poruszania się pieszo i rowerem oraz wyposażenie ich w potrzebną infrastrukturę (miejsca do siedzenia i odpoczynku, tablice informacyjne, oznaczenia, zawarcie informacji o trasach na stronie www Urzędu Gminy).
4. Montaż stojaków na rowery przy miejscach spotkań, sklepach, nad rzeką, przy urzędzie gminy i innych instytucjach publicznych.
5. Montaż samoobsługowej stacji naprawy rowerów lub uruchomienie mobilnego punktu naprawy rowerów.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Szacowana wartość projektu: 6 500 000,00 zł

Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, WFOŚiGW, NFOŚiGW, budżet Gminy

CEL OPERACYJNY 3.2. BUDOWA INFRASTRUKTURY UMOŻLIWIAJĄCEJ ATRAKCYJNE SPĘDZANIE CZASU NAD BUGIEM.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Zapewnić mieszkańcom oraz gościom możliwości aktywnego spędzanie wolnego czasu w obszarze nadrzecznym. Na terenie przy rzece zapewnić różne formy aktywności dla wielu grup użytkowników. Sprawić, aby to była wizytówka miasta i ulubione miejscem spotkań mieszkańców i gości.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 10. Zagospodarowanie brzegu rzeki na plażę miejską o szacunkowej powierzchni 2000 m². Oczyszczenie i uporządkowanie terenu oraz wprowadzenie zakazu wjazdu samochodów na Promenadę. Miejsca postojowe zostaną wyznaczone na ulicy Słonecznej oraz przy ul. Dąbrowskiego w okolicy cmentarza.

Przedsięwzięcie ściśle powiązane z przedsięwzięciem nr 13.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Szacowana wartość projektu: 40 000,00 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, inne środki w ramach programów z funduszy unijnych,

PRZEDSIĘWZIĘCIE 11. Stworzenie miejsc "aktywności" nad brzegiem Bugu dla różnych grup użytkowników, w tym m.in.:

1. miejsce zabaw dla dzieci małych,

2. miejsca zabaw dla dzieci starszych,
3. miejsca do wspólnego grillowania,
4. miejsca do siedzenia, odpoczynku - w cieniu,
5. boisko do gry w piłkę siatkową.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Szacowana wartość projektu: 200 000,00 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, inne środki w ramach programów z funduszy unijnych,

PRZEDSIĘWZIĘCIE 12. Zagospodarowanie tarasu widokowego - ul. Słonecznej

Nowe zagospodarowanie ulicy jako reprezentacyjnej promenady Broku i wzmocnienie funkcji tarasu widokowego z dużą liczbą miejsc do siedzenia i zieleni, z którego roztaczać się będzie malowniczy widok na dolinę Bugu. Miejsce ma stać się nową wizytówką miasta. Plan zmian zostanie wybrany w konkursie architektonicznym i skonsultowany z mieszkańcami.

Dopuszcza się także powstanie pawilonu usługowego wraz z toaletą.

W ramach tego przedsięwzięcia targowisko oraz parking zostaną przeniesione, na drugą stronę ulicy przy Dąbrowskiego 24. Parking będzie także obsługiwał cmentarz.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Szacowana wartość projektu: 400 000,00 zł

Źródła finansowania: środki własne gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, inne środki w ramach programów z funduszy unijnych,

CEL OPERACYJNY 3.2. REALIZACJA W GMINIE MIN. 12 WYDARZEŃ KULTURALNYCH W ROKU DO ROKU 2023.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

Wspierać wszelkie formy aktywizacji środowisk i osób w celu odkrywania i wzmocniania ich potencjału z wykorzystaniem instrumentów animacji kultury i pobudzania do żywego uczestnictwa w kulturze poprzez działalność domu kultury i wykorzystanie istniejącej w gminie infrastruktury.

Preferować mikrodziałania animacyjno-kulturalne nastawione na budowanie sieci relacji zaufania, budujących otwartość i zaufanie wśród mieszkańców .

Zachęcać mieszkańców i gości do aktywnego (zdrowego) spędzania czasu wolnego.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 13. Zwiększenie oferty kulturalnej i oferty spędzania wolnego czasu

1. Udostępnienie według czytelnych zasad infrastruktury szkoły "po godzinach" (sal, boisk, sprzętu) dla mieszkańców i grup nieformalnych
2. W ramach działań Centrum Kultury Sportu i Rekreacji przygotowane zostaną miejsca do wyrażania ekspresji młodych ludzi (np. ścianka, plenerowe miejsca wystaw, grupy teatralne)
3. Wprowadzenie systemu mikrograntów (do 1000 zł) dla mieszkańców i grup nieformalnych na działania kulturalne i animacyjne.
4. Centrum Kultury Sportu i Rekreacji zapewni stałe miejsca spotkań dla seniorów i prowadzenie działań integracyjnych (niezobowiązujące miejsce spotkań z kawą, gazetą itd.)
5. Wprowadzenie konkursu dla organizacji pozarządowych na realizację zadań własnych gminy w zakresie kultury m.in na działania w przestrzeni publicznej i działania rezydencyjne dla artystów a także letnie festiwale.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok, Biblioteka Publiczna w Broku, Gminne Centrum Sportu i Rekreacji,

Szacowana wartość projektu: 100 000,00 zł

Źródła finansowania: środki własne gminy, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, konkursy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, inne Programy w ramach środków unijnych

CEL OPERACYJNY 4.1 OGRANICZENIE NISKIEJ EMISJI ORAZ INNYCH ZANIECZYSZCZEŃ DO ŚRODOWISKA NATURALNEGO.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 14: Instalacja odnawialnych źródeł energii (systemy solarne, panele fotowoltaiczne) w budynkach użyteczności publicznej:

1. Zespół Publicznych Placówek Oświatowych w Broku - ul. JANA PAWŁA II 50,
2. Szkoła Podstawowa w Kaczkowie Starym,
3. Urząd Gminy Brok w Broku - Plac Kościelny 6,
4. Biblioteka Publiczna w Broku- ul. Pułtуска 22
5. obiekty komunalne: oczyszczalnia ścieków, stacja uzdatniania wody,

Systemy solarne będą służyć do podgrzewania wody użytkowej oraz wspomagać instalację centralnego ogrzewania. Panele fotowoltaiczne pozwolą na wytwarzanie energii elektrycznej.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok `

Szacowana wartość projektu: 500 000,00 zł

Źródła finansowania: budżet Gminy, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

PRZEDSIĘWZIĘCIE 15: Montaż instalacji do odnawialnych źródeł energii dla użytkowników indywidualnych. Kolektory słoneczne jako dodatkowe źródło ogrzewania wody w domach mieszkańców. Montaż ogniw fotowoltaicznych jako alternatywnego źródła prądu. Przedsięwzięcie powinno zostać zrealizowane w co najmniej 25 budynkach prywatnych w obszarze rewitalizacji.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Szacowana wartość projektu: 1 500 000 zł

Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW, WFOŚiGW

PRZEDSIĘWZIĘCIE 16: Uregulowanie gospodarki ściekowej na ulicach: Spokojna, Kościuszki, Rybacka. Uregulowanie gospodarki ściekowej na obszarze rewitalizacji w tym wykonanie kanalizacji na ulicy Spokojnej, kanalizacja w pasie ulic: Spokojna, Kościuszki, Rybacka.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Szacowana wartość projektu: 1 000 000,00 zł

Źródła finansowania: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

PRZEDSIĘWZIĘCIE 17: Wymiana oświetlenia ulicznego w mieście Brok na energooszczędne oświetlenie uliczne LED wraz z inteligentnym systemem wygaszania na remontowanych ulicach.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Gmina Brok

Szacowana wartość projektu: 500 000,00 zł

Źródła finansowania: budżet Gminy, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, NFOŚiGW, WFOŚiGW

OPIS UZUPEŁNIAJĄCYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

CEL OPERACYJNY 1.1. ZWIĘKSZENIE ZAANGAŻOWANIA OBYWATELSKIEGO MIESZKAŃCÓW GMINY W PROCESY KONSULTACJI ORAZ WSPÓŁDECYDOWANIA O KIERUNKACH ROZWOJU GMINY

WDROŻENIE INICJATYWY UCHWAŁODAWCZEJ

Na podstawie art. 3 ust. 1, art. 18 ust. 2 pkt 1, art. 22 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym do statutu gminy zostanie wprowadzona inicjatywa uchwałodawcza

mieszkańców. Wdrożenie inicjatywy uchwałodawczej umożliwi mieszkańcom przedkładanie władzy samorządowej projektów uchwał i tym samym nada im prawo udziału w stanowieniu obowiązującego ich prawa miejscowego.

SESJE RADY ON-LINE

Sesje Rad Gminy będą dostępne on-line dla każdego mieszkańca.

Wdrożenie budżetu obywatelskiego w szkołach - uczniowie decydują o tym, na co wydawane są pieniądze z komitetów rodzicielskich

W szkołach zostanie wdrożony budżet obywatelski, w ramach którego uczniowie będą mogli decydować o przeznaczeniu środków z komitetu rodzicielskiego.

CEL OPERACYJNY 3.1. WYZNACZENIE 20 KM TRAS PIESZO-ROWEROWYCH WRAZ Z INFRASTRUKTURĄ TOWARZYSZĄCĄ DO ROKU 2023.

1. Ograniczenie prędkości przejeżdżanych samochodów do 40 km/h na ul. Dąbrowskiego i Warszawskiej (droga wojewódzka 694) np. przewężenia, szlaki szczególnie w okolicach przejść dla pieszych.
2. Wytyczenie tras nordic - walking i nart biegowych.
3. Budowa wzdłuż ciągów pieszych (2 ławki), kieszonkowych miejsc spotkań przy posesjach (2 ławki).

CEL OPERACYJNY 3.2. BUDOWA INFRASTRUKTURY UMOŻLIWIAJĄCEJ ATRAKCYJNE SPĘDZANIE CZASU NAD BUGIEM.

1. Wykorzystanie portu rzeczno (dziś niefunkcjonującego) jako miejsce cumowania łódek i kajaków, poprzez usytuowanie tam pływającego pomostu.

3.2. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI I OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

Program rewitalizacji to proces wieloletni, dotyczący wiele aspektów funkcjonowania całej społeczności, stanowi duże wyzwanie dla gminy. Poszczególne przedsięwzięcia są ze sobą ściśle powiązane wiele z nich musi trwać równolegle, część to działania angażujące wiele instytucji i grup mieszkańców. Jednocześnie poszczególne działania infrastrukturalne muszą się odbywać w ścisłej współpracy z mieszkańcami.

Za realizację (wdrażanie) programu rewitalizacji odpowiedzialny będzie pracownik Urzędu Gminy Brok z Referatu Planowania Przestrzennego, Gospodarki Nieruchomościami, Inwestycji i Ochrony Środowiska - koordynator programu rewitalizacji. Do zadań koordynatora należeć będzie precyzyjne wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i dbanie o odpowiedni poziom partycypacji obywatelskiej.

Aby uspołecnić proces rewitalizacji zostanie powołana Społeczna Rada ds. Rozwoju Broku, która będzie organem doradczym, wspierającym gminę w realizacji i wdrażaniu programu rewitalizacji. Rada złożona z przedstawicieli różnych grup interesariuszy będzie także monitorować proces zmian.

3.3. SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

System monitoringu i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych będzie realizowany dwuetapowo: jako monitorowanie wskaźników przyjętych w PR oraz bieżąca ewaluacja działań miękkich. Monitorowanie procesu rewitalizacji będzie opierać się na analizie poszczególnych wskaźników. Za przeprowadzanie monitoringu odpowiedzialna będzie Rada ds. Rozwoju Gminy, która minimum raz do roku będzie weryfikowała zmiany poszczególnych zjawisk. Corocznie po pracy Rady powstanie raport z wynikami analizy, który będzie prezentowany Radzie Gminy.

Badanie efektów wdrażania nastąpi na podstawie wskaźnika rezultatu. Wskaźnik ten dotyczy efektów działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizowania Programu. Coroczna analiza pozwoli na bieżąco reagować w przypadku, gdy konkretny wskaźnik będzie osiągać zbyt małą dynamikę zmiany. Ponadto Społeczna Rada ds. Rozwoju Gminy prowadzić będzie ewaluację działań miękkich w sposób angażujący interesariuszy tych działań, np. poprzez spotkania ewaluacyjne, zbieranie uwag, spotkania z odbiorcami działań itp.

Nie rzadziej niż raz na kwartał odbywać się będą spotkania ewaluacyjne pracowników gminy zaangażowanych w realizację działań rewitalizacyjnych wraz z przedstawicielami Społecznej Rady ds. Rozwoju Gminy. Na spotkaniach analizowane będą poszczególne przedsięwzięcia oraz efekty prowadzonych działań.

ZESTAWIENIE WSKAŹNIKÓW REZULTATU.

Lp	Nazwa Wskaźnika	Stan Aktualny 2016	Stan docelowy 2023
1	Liczba osób zaangażowanych w różnych formach konsultacji odnośnie rewitalizacji	30	100
2	Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych (NGO) na 10 tys. mieszkańców	17,1	34,2
3	Zameldowania w turystycznych obiektach noclegowych, w liczbach ogółem	6 411	9 616
4	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców	821	1642
5	Liczba kilometrów szlaków pieszo-rowerowych	0	20
6	Liczba nowych elementów infrastruktury spędzania czasu nad Bugiem dla różnych grup mieszkańców (km)	0	5
7	Liczba zrealizowanych inicjatyw animacyjno-kulturalnych przez organizacje pozarządowe lub grupy nieformalne mieszkańców (km)	0	12
8	Liczba zbiorników bezodpływowych	35	5

3.4. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne są ze sobą ściśle powiązane i precyzyjnie odpowiadają za realizację poszczególnych celów operacyjnych. Część celów jest możliwa do osiągnięcia jedynie poprzez skoordynowanie kilku przedsięwzięć w tym samym czasie.

W związku z tym, w trakcie procesu wdrażania należy zadbać, aby żadne działanie nie zostało pominięte albo odłożone w czasie. Ewentualną zmianę w skali poszczególnych przedsięwzięć musi zaakceptować Rada ds. rozwoju gminy. Matrycę powiązań poszczególnych przedsięwzięć i celów prezentuje tabela.

Matryca celów i przedsięwzięć

Cel operacyjny	1.1. Zwiększenie zaangażowania obywatelskiego mieszkańców gminy w procesy konsultacji oraz współdecydowania o kierunkach rozwoju gminy	1.2. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców gminy w działalność w III sektorze.	2.1. Zwiększenie liczby turystów	2.2. Zwiększenie liczby mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą.	3.1. Wyznaczenie 20 km trasy pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą do roku 2023	3.2. Budowa infrastruktury umożliwiającej atrakcyjne spędzanie czasu nad Bugiem	3.2. Realizacja wniosków w gminie min. 12 wydarzeń kulturalnych w roku nadroku 2023	4.1 Ograniczenie emisji i innych zanieczyszczeń do środowiska naturalnego.
1. Wdrożenie narzędzi zwiększających partycypację mieszkańców i zaangażowanie w sprawy gminy.								
2. Wdrożenie narzędzi wspierających prowadzenie i rozwój aktywności społecznej mieszkańców								
3. Przygotowanie strategii promocji i rozwoju turystyki gminy z udziałem mieszkańców i jej wdrożenie								
4. Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych								
5. Ogólnopolski Festiwal fotografii przyrodniczej "Ptaki Doliny Bugu"								
6. Programy aktywizacji i edukacji								

pozaszkolnej dla dzieci i młodzieży, nastawiony na wzbudzenie i utrwalanie postawy przedsiębiorczej								
7. Cykl szkoleń i warsztatów dla mieszkańców w zakresie działalności biznesowej w obszarze turystyki, np. w formie seminariów o turystyce środowiskowej.								
8. Punkt doradztwa biznesowego								
9. Przebudowa dróg lokalnych i nowa organizacja ruchu.								
10. Zagospodarowanie brzegu rzeki na plażę miejską o szacunkowej powierzchni 2000 m2.								
11. Stworzenie miejsc aktywności nad brzegiem Bugu dla różnych grup użytkowników								
12. Zagospodarowanie tarasu widokowego - ul. Słonecznej								
13. Zwiększenie oferty kulturalnej i oferty spędzania wolnego czasu								
14: Instalacja odnawialnych źródeł energii (systemy solarne, panele								

Fotowoltaiczne) w budynkach użyteczności publicznej								
15: Montaż instalacji do odnawialnych źródeł energii dla użytkowników indywidualnych.								
16: Uregulowanie gospodarki ściekowej na ulicach: Spokojna, Kościuszki, Rybacka.								
17: Wymiana oświetlenia ulicznego w mieście Brok na energooszczędne oświetlenie uliczne LED wraz z inteligentnym systemem wygaszania.								

3.6. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY BROK

Przedsięwzięcia / Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1. Wdrożenie narzędzi zwiększających partycypację mieszkańców i zaangażowanie w sprawy gminy.							
2. Wdrożenie narzędzi wspierających prowadzenie i rozwój aktywności społecznej mieszkańców							
3. Przygotowanie strategii promocji i rozwoju turystyki gminy z udziałem mieszkańców i jej wdrożenie							
4. Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych							
5. Ogólnopolski Festiwal Fotografii Przyrodniczej "Ptaki Doliny Bugu"							
6. Programy aktywizacji i edukacji pozaszkolnej dla dzieci i młodzieży, nastawiony na wzbudzanie i utrwalanie postawy przedsiębiorczej							
7. Cykl szkoleń i warsztatów dla mieszkańców w zakresie działalności biznesowej w obszarze turystyki, np. w formie seminariów o turystyce środowiskowej.							
8. Punkt doradztwa biznesowego							
9. Przebudowa dróg lokalnych i nowa organizacja ruchu.							
10. Zagospodarowanie brzegu rzeki na plażę miejską o szacunkowej powierzchni 2000 m ² .							
11. Stworzenie miejsc aktywności nad brzegiem Bugu dla różnych grup użytkowników							
12. Zagospodarowanie tarasu widokowego - ul. Słonecznej							
13. Zwiększenie oferty kulturalnej i oferty spędzania wolnego czasu							
14. Instalacja odnawialnych źródeł energii (systemy solarne, panele fotowoltaiczne) w budynkach użyteczności publicznej							

15. Montaż instalacji do odnawialnych źródeł energii dla użytkowników indywidualnych.							
17. Uregulowanie gospodarki ściekowej na ulicach: Spokojna, Kościuszki, Rybacka.							
18. Wymiana oświetlenia ulicznego w mieście Brok na energooszczędne oświetlenie uliczne LED wraz z inteligentnym systemem wygaszania.							

3.7. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

Proces przygotowania Programu Rewitalizacji prowadzony był w oparciu o mechanizm włączający różnorodne grupy interesariuszy zarówno na etapie diagnozy jak i przygotowania założeń do samego dokumentu. W proces zaangażowane były następujące grupy interesariuszy: Pracownicy Urzędu Gminy i pracownicy jednostek mu podległych, radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, lokalni liderzy, mieszkańcy Broku i przedsiębiorcy. Prace nad diagnozą i programem prowadzone były przez ekspertów zewnętrznych.

Pierwszym podjętym działaniem była organizacja spotkania wprowadzającego i informacyjnego dotyczącego nowego podejścia do opracowywania programów rewitalizacji oraz przebiegu prac nad PR w gminie Brok. W spotkaniu uczestniczyli Urzędu Gminy, Policji, lokalnych instytucji, sołtysi, Burmistrz, radni, lokalni liderzy i przedsiębiorcy.

Spotkanie edukacyjno-informacyjne dotyczące nowego podejścia do rewitalizacji dla przedstawicieli różnych grup interesariuszy.

Na etapie diagnozy przeprowadzono 19 wywiadów indywidualnych (IDI) z przedstawicielami urzędu gminy, lokalnych instytucji, sołtysami, przedsiębiorcami, radnymi, lokalnymi liderami oraz mieszkańcami: letnikami, osobami korzystającymi z pomocy społecznej, seniorami i osobami młodymi. Mieszkańcy mieli także możliwość wypowiedzenia się za pośrednictwem ankiety internetowej, w której wzięło udział 48 osób.

Kolejnym krokiem była debata publiczna, podczas której interesariusze rewitalizacji zostali zapoznani z wynikami diagnozy społecznej oraz z proponowanym obszarem rewitalizacji. W debacie uczestniczyło ok. 40 osób. Otwarte spotkanie z mieszkańcami rozpoczęło nabór do grupy roboczej złożonej z przedstawicieli różnych grup interesariuszy.

Debata z mieszkańcami po przeprowadzonej diagnozie.

Propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały wypracowane przy współudziale różnych grup interesariuszy podczas trzech warsztatów. Przeprowadzono łącznie 15 godzin warsztatów.

W spotkaniach uczestniczyło 16 osób reprezentujących różne grupy interesariuszy rewitalizacji. Podczas warsztatów zostały określone główne kierunki zmian, jakie są potrzebne w gminie.

Uczestnicy w oparciu o materiał diagnozy wypracowali także propozycje działań i przedsięwzięć. Materiał zgromadzony podczas warsztatów posłużył do dalszej pracy nad rozwiązaniami, w dalszej części prowadzonymi przez zespół ekspertów zewnętrznych we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy.

Wypracowywanie kierunków zmian, działań do Programu Rewitalizacji - warsztaty z różnymi grupami interesariuszy w Gminie Brok.

Proces zaangażowania mieszkańców jest także przewidziany na etapie wdrażania programu, tym bardziej, że jest to jeden z głównych kierunków działań w ramach tego programu rewitalizacji. Szczególnym narzędziem wzmacniającym partycypację obywatelską jest Społeczna Rada ds Rozwoju Broku.

3.8. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH.

Analiza sytuacji finansowej Gminy Brok, przedstawia możliwości finansowe Gminy w celu finansowania lub współfinansowania określonych działań inwestycyjnych na obszarze objętym rewitalizacją. Pozostałymi źródłami finansowania, oprócz środków pochodzących z budżetu gminy mogą być:

- fundusze strukturalne Unii Europejskiej (pozyskanie dotacji),
- środki z budżetu państwa,
- zobowiązania finansowe (kredyty, pożyczki),
- obligacje komunalne i korporacyjne,
- akcje i dopłaty do kapitału,
- partnerstwo publiczno-prywatne.

Jednym z istotnych źródeł finansowania projektów zaplanowanych do zrealizowania w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Brok będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Planuje się wsparcie przedsięwzięć w ramach Działania 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych. Celem szczegółowym tego działania jest ożywienie obszarów zmarginalizowanych poprzez przywrócenie lub nadanie im nowych funkcji społeczno-gospodarczych. W ramach tego działania mogą zostać dofinansowane projekty z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej na obszarach rewitalizowanych w celu ich aktywizacji społecznej i gospodarczej.

Realizacja projektów będzie możliwa, poprzez zapewnienie komplementarności i skoordynowania projektów z przedsięwzięciami realizowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W związku z tym, przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą przeprowadzone w ramach:

- Działania 3.1 Poprawa rozwoju MŚP na Mazowszu,
- Działanie 3.3 Innowacje w MŚP,
- Działania 4.2 Efektywność energetyczna,
- Działania 4.3 Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza,
- Działania 5.3 Dziedzictwo kultury,

- Działanie 6.2 Działania na obszarach zmarginalizowanych
- Działania 9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- Działania 9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej,
- Działania 9.3 Rozwój ekonomii społecznej. Projekty w ramach tego działania nastawione będą w szczególności m.in. na integrację osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ukierunkowanie ich na aktywizację społeczno-zawodową, wsparcie rodzin ubogich i wielodzietnych, rodzin z osobami niepełnosprawnymi i samotnie wychowujących dzieci, pomoc dla dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją,
- Działanie 10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży.

TABELA. DZIAŁANIA W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2014-2020 ZWIĄZANE Z REWITALIZACJĄ.

ŹRÓDŁO: SZCZEGÓŁOWY OPIS OSI PRIORYTETOWYCH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2014-2020.

Działanie	Cel szczegółowy	Typy projektów
Oś priorytetowa III - rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości Działanie 3.1 - Poprawa rozwoju MŚP na Mazowszu Działanie 3.3 - Innowacje w MŚP	Ulepszone warunki do rozwoju MŚP	- wsparcie początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstw; - wsparcie prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw; - integrowanie usług istniejących IOB w celu tworzenia kompleksowej oferty – obejmującej rozwój produktu; - dostęp do kapitału; specjalistyczne doradztwo dla MŚP; - uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych.
Oś priorytetowa IV - Przejście na gospodarkę niskoemisyjną Działanie 4.2 - Efektywność energetyczna	Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym	- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej; - termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych; - wysokosprawna Kogeneracja
Działanie 4.3 - Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza	Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza	- ograniczenie „niskiej emisji”; sieci ciepłownicze i chłodnicze; - rozwój zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej; - energooszczędne oświetlenia zewnętrzne (ulic, placów, dróg).
Oś priorytetowa V - Gospodarka przyjazna środowisku Działanie 5.3 - Dziedzictwo kulturowe	Zwiększona dostępność oraz rozwój zasobów kulturowych regionu	- wzrost regionalnego potencjału turystycznego poprzez ochronę obiektów zabytkowych; - poprawa dostępności do zasobów kultury poprzez ich rozwój i efektywne wykorzystanie.
Oś priorytetowa VI - Jakość życia Działanie 6.2 - Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych	Celem tego procesu jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów kryzysowych, na których nasilają się niepożądane zjawiska społeczne i ekonomiczne a degradacji	- rozwój infrastruktury technicznej na obszarach rewitalizowanych w celu ich aktywizacji społecznej i gospodarczej, - odnowa tkanki mieszkaniowej

	ulega stan i zagospodarowanie przestrzeni.	
Oś priorytetowa IX - Wsparcie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Działanie 9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Zwiększenie szans na zatrudnienie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego i ubóstwa	- integracja osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowana na aktywizację społeczno-zawodową; - wsparcie rodzin wielodzietnych, ubogich rodzin z dziećmi, rodzin z osobami starszymi, rodzin z osobami z niepełno sprawnościami oraz rodzin z innymi.
Działanie 9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej	Zwiększenie dostępu do usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w szczególności usług środowiskowych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	- rozwój dziennych form wsparcia, usług społecznych oraz programy deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych przez instytucje pomocy i aktywnej integracji realizowane na rzecz osób niesamodzielnych; - pomoc dla dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją obejmująca wsparcie systemu pieczy zastępczej mające na celu wzmocnienie działań interwencyjnych na rzecz dzieci i młodzieży w celu zapobiegania pogłębianiu dysfunkcji i marginalizacji.
Działanie 9.3 Rozwój ekonomii społecznej	Zwiększenie zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej i zakresu realizowanych przez nie działań	- tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; świadczenie usług wspierających rozwój ekonomii społecznej; koordynowanie rozwoju sektora ekonomii społecznej.
Oś priorytetowa X - Edukacja dla rozwoju regionu Działanie 10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży	wspieranie mieszkańców w procesie uczenia się w okresie całego życia, tzn. począwszy od edukacji przedszkolnej, przez etap szkoły podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, a także wsparcie w zakresie kształcenia zawodowego (młodzieży) oraz podnoszenie kwalifikacji,	- Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

	kompetencji i wykształcenia osób dorosłych.	

INNE ŹRÓDŁA:

Nazwa programu	Priorytet inwestycyjny
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Poprawa jakości powietrza - Program ochrony powietrza: • KAWKA (likwidacja niskiej emisji wspierająca rozwój efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii, • PROSUMENT - dofinansowanie mikroinstalacji OZE Program gospodarka wodno-ściekowa Edukacja ekologiczna Inicjatywy Obywatelskie
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	Programy: Ochrona Wód, Ochrona Atmosfery, Edukacja Ekologiczna, Edukacja ekologiczna
Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	- 4iii Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowy, - 4v Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu, - 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego, - 6e (iv) Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu,

	- 9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych
Wiedza Edukacja Rozwój	- 8ii Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	Priorytet 1. Małe inicjatywy, Priorytet 2. Aktywne społeczeństwo, Priorytet 3. Aktywni Obywatele
Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 (ASOS)	Cel szczegółowy 1. Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych. Cel szczegółowy 2. Tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej, m.in. pogłębianie wiedzy na temat zmian biologicznych, zdrowotnych, społecznych zachodzących wraz z wiekiem w ramach przygotowywania społeczeństwa do starości. Cel szczegółowy 3. Rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej. Cel szczegółowy 4. Zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji.
Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020	Utworzenie i/lub wyposażenie oraz ewentualne zapewnienie funkcjonowania Dziennych Domów “Senior - Wigor”.

	Zapewnienie funkcjonowania już istniejących Dziennych Domów "Senior- Wigor".
Środki fundacji Orange, Tesco, Nivea, Fundacja Banku Zachodniego WBK i innych organizacji korporacyjnych	Programy: #SuperKoderzy, MegaMisja, Pracownie Orange, Bezpiecznie Tu i Tam, Wolontariat, Program dotacji "Decydujesz, pomagamy" Podwórko Nivea Bank Ambitnej Młodzieży, Bank Dziecięcych Uśmiechów, Tu mieszkam, tu zmieniam
Otwarte konkursy dla organizacji pozarządowych w powiecie ostrowskim.	Na podstawie Programu Współpracy Powiatu Ostrowskiego z Organizacjami Pozarządowymi z dnia 25.02.2016 r.
Otwarte konkursy dla organizacji pozarządowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.	m.in. Ekokonkursy, Innowator Mazowska

Przypisy

- [1] Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. RP z dnia 3 listopada 2015, poz. 1777).
- [2] Wystarczy, że na danym obszarze jedno z tych zjawisk współwystępuje z koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, aby obszar ten można było uznać za zdegradowany.
- [3] Opracowanie kartogramu polega na odpowiednim pogrupowaniu danych dla poszczególnych *pól odniesienia* w klasy. Klasom tym nadaje się odpowiednią barwę w taki sposób, aby otrzymać skalę pozwalającą na łatwe, intuicyjne odczytanie zmienności przestrzennej przedstawianego zagadnienia..
- [4] Delimitacja to wyznaczenie granic obszarów na mapie (w odróżnieniu od demarkacji: wyznaczenia granicy w terenie)
- [6] Index of Multiple Deprivation (<https://www.gov.uk/government/statistics/english-indices-of-deprivation-2015>). Porównaj także: A. Greig, M. El-Haram, M. Horner, *Using deprivation indices in regeneration: Does the response match the diagnosis?*, „Cities”, 27 (2010), ss. 476-482.
- [7] W szczególności: T. Panek, *Wskaźniki ubóstwa w ujęciu wielowymiarowym*, „Wiadomości statystyczne” Nr 12 (583), grudzień 2009, oraz
- [13] „Poziom i struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2013 r. (na podstawie danych średniorocznych)”, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa, 28 marca 2014 r., Tabela 1, s. 2
- [16] Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji następuje uchwałą rady gminy,
- [17] Całkowita powierzchnia Gminy Brok wynosi 110,21 km² (z czego miasto Brok stanowi około 28 km²)
- [18] Całkowita liczba ludności w Gminie Brok to 2 792 z czego w mieście 1 895

Uzasadnienie

Opracowanie Programu, jak i sam proces rewitalizacji ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych problemami społecznymi obszarach. Podjęte działania prowadziły będą do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Pozwolą na trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowane rozwiązania architektoniczne i urbanistyczne, które stworzą przyjazną i atrakcyjną przestrzeń do życia dla wszystkich mieszkańców oraz zwiększą zainteresowanie inwestorów tym obszarem.

Gmina Brok w ramach opracowania Programu przeprowadziła cykl spotkań, w których udział wzięli radni i sołtysi z terenu miasta i gminy Brok, przedstawiciele lokalnego biznesu, policji, pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Urzędu Gminy. Elementem spotkań była dyskusja nad zaletami Broku oraz nad problemami społecznymi i gospodarczymi występującymi w naszej miejscowości. Przeprowadzono również warsztaty grupy roboczej, podczas których zapoznano się z diagnozą sytuacji społeczno – gospodarczej i wskaźnikami opisującymi stan zjawisk krytycznych występujących na naszym terenie oraz opracowano kierunki działań zmierzających do rozwiązania istniejących problemów.

Projekt Programu w dniu 8.12.2016 r. został zamieszczony na stronie internetowej Urzędu Gminy w Broku www.bip.brok.pl oraz na stronie www.rewitalizacja.brok.pl w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych. Nie wniesiono żadnych uwag do Projektu Programu.